

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

VĚRA MOŘICKÁ

III. ročník – prezenční studium

Obor: Pedagogika – veřejná správa

**ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH
V UNIČOVĚ**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. Iveta Bednaříková, Ph.D.

OLOMOUC 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že předloženou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, a že veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Uničově dne 10. 6. 2012

.....

Věra Mořická

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji paní doc. PhDr. Ivetě Bednařikové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, za poskytnutí podnětných a cenných rad, a za trpělivost při vedení mé práce. Také děkuji všem, kteří mi ochotně poskytli informace k tématu mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	
1 Vymezení základní terminologie	11
1.1 Dospělý člověk v andragogickém pojetí	11
1.2 Celoživotní vzdělávání a učení	12
1.3 Vzdělávání dospělých	15
2 Volný čas v kontextu vzdělávání dospělých	18
2.1 Charakteristika a funkce volného času	18
2.2 Zvláštnosti volného času dospělých	19
3 Koncept celoživotního učení dospělých	20
3.1 Formální vzdělávání	20
3.2 Neformální vzdělávání	21
3.3 Informální učení	22
3.4 Uznávání výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení	22
4 Zájmové vzdělávání dospělých	25
4.1 Definice a základní charakteristika zájmového vzdělávání dospělých	25
4.2 Cíle a funkce zájmového vzdělávání dospělých	27
4.3 Současná pozice zájmového vzdělávání dospělých v ČR	28
4.3.1 Legislativní rámec vzdělávání dospělých	29

5	Organizační struktura zájmového vzdělávání dospělých	31
5.1	Instituce zájmového vzdělávání	31
5.2	Oblast zájmového vzdělávání dospělých	33
EMPIRICKÁ ČÁST		
6	Zájmové vzdělávání dospělých v Uničově	36
6.1	Popis prostředí, v němž bylo šetření realizováno	36
6.2	Přehled institucí zájmového vzdělávání dospělých v Uničově	38
6.3	Charakteristika vybraných institucí zájmového vzdělávání dospělých v Uničově.....	42
7	Metodologie výzkumného šetření	47
7.1	Cíl výzkumného šetření.....	48
7.2	Stanovení problému a výzkumné otázky	48
7.3	Metody sběru dat	49
7.4	Analýza strukturovaného rozhovoru	50
7.5	Otázky a odpovědi strukturovaných rozhovorů	51
7.5.1	Městské kulturní zařízení v Uničově	52
7.5.2	Centrum Kruh	56
7.5.3	Dům dětí a mládeže Vila Tereza	58
7.5.4	Městská knihovna	60
7.5.5	Jazyková škola Uničov	63
8	Zpracování výsledků výzkumného šetření	65

9 Shrnutí	68
ZÁVĚR	71
SEZNAM LITERATURY	72
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	74
ANOTACE	

ÚVOD

Problematika zájmového vzdělávání obecně náleží do oblasti celoživotního vzdělávání nebo též učení. Celoživotní učení, jak napovídá samotný název, můžeme chápat jako ucelený a komplexní celek, který je také možno pojmut jakožto relevantní změnu v pojetí koncepce vzdělávání. Můžeme zde spatřit širokou škálu možností v učení, ale i proměnu samotné koncepce a organizace vzdělávání. Ve své komplexnosti však umožňuje vzájemné prolínání všech rovin, které jsou obsaženy v pojmu celoživotního vzdělávání. S rostoucí potřebou moderní doby a v rychlém rozvoji ekonomiky je také nezbytné rychle se přizpůsobovat trhu práce, a to v celosvětovém měřítku. To již naznačuje mnohost a různorodost obsaženou v systému celoživotního učení a poukazuje na důraz adekvátního vzdělání, kvalifikace a potřebných kompetencí v profesní oblasti. Celoživotní vzdělávání tak umožňuje kontinuální a dynamický proces vzdělávání se po celý život v různých oblastech a také odlišnými způsoby. S tím souvisí i individuální potřeby, možnosti a zájmy, které se v této koncepci odrážejí i v podobě zájmového vzdělávání dospělých, o kterém pojednáváme v této bakalářské práci. Zájmové vzdělávání je pak v souladu s mnohostí individuálních potřeb, zájmů a celkovou kultivací osobnosti. Analogicky k celoživotnímu vzdělávání je zájmové vzdělávání chápáno jako hodnotné, kdy se člověk zdokonaluje a seberealizuje. Svůj volný čas tak může uplatnit i v souvislosti s profesní či společenskou oblastí.¹

Předložená práce se zabývá tématem zájmového vzdělávání dospělých v Uničově a je rozdělena na dvě části, a sice teoretickou a empirickou.

První kapitola teoretické části se zabývá pojmovým vymezením zájmového vzdělávání dospělých a postupně jsou zde rozebrány a vysvětleny pojmy, které jsou v něm obsaženy a odrážejí jeho charakter. V další kapitole je vyložen důraz zájmového vzdělávání dospělých v jeho volnočasové povaze, a jaké funkce volný čas plní.

V konceptu celoživotního vzdělávání jsou pak vysvětleny jeho části, které společně vytvářejí jeden homogenní celek a jsou vzájemně provázané, avšak zároveň určují povahu jednotlivých způsobů vzdělávání.

Zájmovému vzdělávání dospělých je věnována podstatná část práce, neboť je stěžejním pojmem daného tématu. Je podrobně podána jeho definice, cíle a funkce,

¹ Zájmové vzdělávání dospělých. *Andragogický slovník* [online]. c2010. [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/zajmove-vzdelavani>

ale také v jakém stavu se nyní vzdělávání dospělých nachází a je vyložena jeho nekompatibilita z důvodu absence legislativního rámce a problematického financování.

Na základě podrobného rozebrání relevantních pojmů, které tvoří zájmové vzdělávání dospělých, je podán výklad pojmu v jeho komplexním významu. Společně v kontextu, který s ním podstatně souvisí je vyložena legislativní rámec a současný stav, v jakém se zájmové vzdělávání dospělých nachází v České republice. Je také nastíněn další možný vývoj týkající se uznávání a certifikování zájmového vzdělávání dospělých, který není chápán rovnocenně se školským způsobem vzdělávání.

V empirické části práce pak aplikujeme teoretickou část na praktické řešení. Cílem této části bakalářské práce je analyzovat, zhodnotit a pokusit se utřídit poznatky dané tematiky. Tedy je zde snaha zmapovat zájmové vzdělávání dospělých v Uničově a vyhodnotit současný stav.

Empirická část stručně popisuje a přibližuje město Uničov. Následně je uveden výčet všech zjištěných zájmových vzdělávacích institucí a organizací pro dospělé. Podrobněji je pak popsán výčet některých zajímavých zájmových vzdělávacích institucí pro dospělé, které mají širší oblast zájmu, nebo jsou oblíbené a mají dlouholetou tradici.

V části, která se věnuje výzkumnému šetření je předložen strukturovaný rozhovor s vedoucími osobnostmi vybraných zájmových vzdělávacích institucí v Uničově. Na základě tohoto strukturovaného rozhovoru pak následuje vlastní analýza, ze které vyplývá, jaká je v Uničově nabídka zájmových vzdělávacích aktivit a kurzů u vybraných zájmových institucí.

Cílem práce je podrobně popsat problematiku zájmového vzdělávání dospělých v kontextu celoživotního učení a analyzovat teoretickou základnu dané oblasti spolu se zhodnocením současné situace a legislativního rámce v České republice.

Empirická část má za cíl zmapovat a zpřehlednit oblast zájmového vzdělávání dospělých v Uničově, a tak hlouběji proniknout do problematiky zájmových institucí pro dospělé ve městě Uničov. Dále je záměrem zejména systematizace a organizace nashromážděných dat a nalezení společných zákonitostí vyskytující se u vybraných zájmových vzdělávacích institucí pro dospělé v Uničově. Bakalářská práce chce poukázat na jednotlivé aspekty v zájmovém vzdělávání pro dospělé a podat ucelený náhled na oblast zájmového vzdělávání v Uničově u vybraných institucí, které v této oblasti zastupují nejširší nabídku zájmových aktivit a podílí se podstatnou měrou na dění v oblasti zájmového vzdělávání dospělých v Uničově.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE

Pro správný výklad této práce je zapotřebí vymezení a určení základních teoretických termínů a pojmosloví pro dané téma, kterým je zájmové vzdělávání dospělých. Vzhledem k tomu, že tato oblast se těší zájmu odborníků a veřejnosti poměrně krátkou dobu, nejsou ještě tyto pojmy zasazeny do teorie a není ustálen jejich adekvátní význam. Je nezbytné zde podat aspoň základní charakteristiku termínů, které jsou relevantní pro toto téma a pro další práci s textem.

1.1 Dospělý člověk v andragogickém pojetí

Za jeden ze stěžejních termínů této problematiky je považován pojem dospělý člověk a dospělost. Tento pojem je problematický z hlediska jednotnosti terminologie v oboru vzdělávání dospělých. Podle Jochmannovy definice je možné pojem dospělosti charakterizovat „ukončením vývoje ve třech dimenzích, a sice somatické, psychické a sociální, někdy se uvádí též dimenze ekonomická, resp. sociálně-ekonomická.“² Tento pojem lze ale interpretovat i z jiných hledisek. Například podle vývojové psychologie je možné dospělost dělit na čtyři etapy. První je etapou časně dospělosti, kam spadá věk kolem 20 – 25 až 30 let, která je přechodným stádiem mezi adolescencí a dospělostí v plném slova smyslu. Jsou zde důležitá kritéria věku, stupeň zralosti a akceptace určitých vývojových úkolů. Další etapa je věkem střední dospělosti, tedy přibližně 45 let a je to období vrcholné produktivity, aktivity a určité míry stability. Třetí fází je pozdní dospělost, která je již řazena na počátek stáří, tedy je odpovídající věk přibližně 60 – 65 let. Poslední, čtvrtou etapou dospělosti je pozdní stáří, které se člení již jen na stáří časně a vysoké.³

Podle Palána je opět z hlediska vývojové psychologie možné dospělost stručně charakterizovat jako „stav, jehož každý živočich dosahuje, když doroste do konečné velikosti a síly, již potřebuje k vykonávání samostatných činností v životním přizpůsobení.“⁴ Z legislativního hlediska se za dospělého považuje ten jedinec, který dosáhl 18 roku života, přičemž je zde možné dělení na dospělost pasivní, kdy od 18 roku může volit a na dospělost aktivní, kdy jedinec od 21 roku může být volen.

² PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, s. 38.

³ KREJČÍKOVÁ, D., LANGMAJER, J. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006, s. 167.

⁴ PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, s. 38.

Dospělost z hlediska ekonomického se vyznačuje tím, že daný jedinec již ukončil školní docházku a vzdělávání ve školském vzdělávacím systému, tedy je schopen se účastnit trhu práce.⁵

Za dospělého člověka tak můžeme považovat takového jedince, jenž dosáhl především sociálně-ekonomické zralosti, ale také zralosti psychické a samozřejmě biologické, kdy je schopen rodičovství. Takový dospělý se dokáže samostatně zajistit, je nezávislý jak ekonomicky, tak citově na rodičích. Dokáže rozpoznat a konkretizovat své sociální a individuální potřeby a zejména je schopen odpovědnosti za své skutky a má smysl pro povinnost.⁶ Bylo by ale možné taková vymezení problematizovat, jelikož lze nalézt sporné a nejednoznačné aspekty komplikující přesné vymezení termínu dospělosti. Do výše vymezené charakteristiky pojmu dospělosti a dospělého člověka by bylo více či méně sporné zařadit například sociálně slabé a relativně nesamostatné jedince z důvodu invalidního, ať už fyzické či mentální povahy. Je tudíž otázkou zda můžeme za dospělého (ve všech naznačených hledisek) považovat jedince, který sice dosáhl fyzického stáří, ale jeho mentální schopnosti nekorespondují s odpovídajícími biologickými predispozicemi.

Z uvedeného vyplývá, že je velice složité najít univerzální model, klasický vzor, přesný rámec pro definici dospělosti. Také u každého člověka se jednotlivé, výše zmíněné, určující faktory vyskytují v různé míře a tedy je pojem dospělosti diskutabilní a relativní, což i určuje povahu celé oblasti vzdělávání dospělých.

1.2 Celoživotní vzdělávání a učení

Pojem celoživotního vzdělávání a učení se odráží ve stále větší potřebě lidí získávat kompetence a kvalifikaci v současné situaci, která vládne nejen v ekonomicky vyspělých zemích západního světa. Učení nejen, že významným způsobem přispívá ke kvalitě života člověka, ale je základním stavebním kamenem ve společnosti a stává se tak nezbytným a kontinuálním dynamickým procesem.⁷

⁵ PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, s. 38

⁶ BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky 1*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, s. 17.

⁷ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 13.

Pokud bychom zde chtěli pojem celoživotního vzdělávání podrobněji rozebrat, tak výraz *celoživotní* je zde chápán ve smyslu „celý život trvajících.“⁸ Vymezuje dobu, v níž se člověk může vzdělávat: od narození a končí smrtí.⁹

Celoživotní učení a vzdělávání tak člověku poskytuje možnost v každém okamžiku jeho života se zapojit do procesu vzdělání a učení za účelem zdokonalení svých kompetencí nebo nabytí nových. Charakteristická je zde nutnost neustálé kultivace a rozvoje jedince. Celoživotní učení a vzdělávání také pomáhá člověka socializovat a včlenit do kultury společnosti. Přístup ke vzdělání by zde měl být zajištěn komplexně pro každého jedince a dle možností i v jakékoliv fázi jeho života. Toto vzdělání je dynamické, neboť je zde nutnost se neustále a flexibilně vyrovnávat s životními potřebami, které stále vznikají v nových situacích. Celoživotní vzdělávání tak přispívá k rozvíjení potenciálu a kvality jedince, ale i ke společenskému pokroku vůbec.¹⁰ Šerák v této souvislosti hovoří o „vysoké pozitivní korelaci mezi ekonomickou a vzdělanostní úrovní společnosti“¹¹, přičemž ekonomický růst je umožňován růstem vzdělání a tak tvoří základní zdroj rozvoje společnosti. Dodává, že je zde možnost zhodnocení a uplatnění znalostí, které jedinec během svého života získal.¹²

Pojem celoživotní vzdělávání však bývá často zaměňován s pojmem celoživotní učení z důvodu neustáleného a nejasného užívání. Je zde jednak sémantický rozdíl mezi těmito pojmy, ale je zde odlišen i prvek konceptuální. Celoživotní učení se vztahuje ke kognitivnímu procesu samotnému a pojem vzdělávání je naopak komplexnější a zahrnuje širší význam. Patří sem vyučování, hodnocení, organizace a také řízení vzdělávacích procesů, jde tedy spíše o komplexní vzdělávací systém.¹³

Rokem 1996 začíná být používán pojem celoživotní učení pro vyjádření aktivního přístupu jedince¹⁴, tedy přístup k organizaci a sebemotivaci učení, a také finanční a časový rozměr investice.¹⁵ Palán ve svém výkladovém slovníku uvádí, že celoživotní učení má

⁸ „Moderní koncept vzdělávání, který zjednodušeně řečeno akceptuje organické spojení všech typů a stupňů vzdělávacích aktivit do jednoho celku. Zahrnuje dvě složky – lifelong (celoživotní ve smyslu v celé délce života, tj. zdůrazňuje potřebnost vzdělávání i mimoškolní výuku) a lifewide (v českém překladu všeživotní, vztahuje se ke způsobům a formám vzdělávání).“ Cit. Vyhnánková, K. *Vzdělávání dospělých v České republice a Evropské unii*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007, s. 9.

⁹ BOČKOVÁ, V. *Vzdělávání – průvodní jev života*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 11.

¹⁰ BOČKOVÁ, V. *Vzdělávání – průvodní jev života*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 11

¹¹ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 17.

¹² ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 17 – 18.

¹³ VYHNÁNKOVÁ, K. *Vzdělávání dospělých v České republice a Evropské unii*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007, s. 8.

¹⁴ PALÁN, Z. *Lidské zdroje. Výkladový slovník*. Praha: Academia, 2002, s. 28.

¹⁵ VYHNÁNKOVÁ, K. *Vzdělávání dospělých v České republice a Evropské unii*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007, s. 8.

jak svou horizontální polohu, tj. stranu poptávky, kdy má zajišťovat možnost učení a přístupnost ke vzdělání, tak má i polohu vertikální, což je strana nabídky, jež zajišťuje možnost učení se a nabídku vzdělávání, co do možností a předpokladů poptávajícího.¹⁶

Důraz na aktivitu jedince v procesu učení je zde z důvodu aspektu zprostředkování znalostí a zkušeností. Nelze je předat někomu, kdo o ně nejeví žádný zájem a nemá motivaci pro učení se. Jedinec, který má zájem na učení se, zajišťuje potřebné materiály, volí adekvátní metody, ale především má motivaci a cíl.¹⁷

V celoživotním vzdělávání a učení jde o proces získávání potřebných znalostí, dovedností, kompetencí a kvalifikací. Ty je možné získávat v našem životě různými cestami a způsoby, a sice formálním, neformálním a informálním učením, avšak které se mohou vzájemně prolínat. Ve společnosti by měly být akceptovány a podporovány všechny tři způsoby stejnou měrou, protože jsou součástí stejnorodého celku.

Formální vzdělávání je uskutečňováno v rámci školského systému na školních institucích a za předpokladu vymezení právních předpisů, kterým podléhá hodnocení, cíle, funkce, obsah a organizace. Je charakteristické především získáváním na sebe navazujících stupňů vzdělání, zakončených buď středoškolským vzděláním s výučním listem, maturitní zkouškou s vysvědčením nebo vysokoškolskou zkouškou s diplomem. Další cestou jak získat kompetence v rámci celoživotního vzdělávání je vzdělávání neformální.

Neformální vzdělávání se orientuje jak na znalosti a dovednosti, které mohou pomoci v pracovním uplatnění, tak je možné je využít i v oblasti společenské. Probíhá jednak v soukromých vzdělávacích institucích, nestátních neziskových organizacích, tak ve školských zařízeních nebo i v k tomu určených zařízeních zaměstnavatelů. Nutnou podmínkou je zde přítomnost odborného lektora, učitele nebo proškoleného vedoucího. Důležitým aspektem je nemožnost získání stupně vzdělání, a tedy se jedná zejména o různé kurzy od rekvalifikačních, po jazykové či počítačové, nebo různé volnočasové aktivity dětí a dospělých, ale mohou to být i různá školení a jednorázové přednášky.

Informální vzdělávání je pak pojímáno jako získávání znalostí, nabývání různých dovedností přímo z vlastní zkušenosti (například v práci, rodině či při volnočasových aktivitách). Zpravidla je nesystematické, není koordinované institucionálně a zahrnuje sebevzdělávání a samostudium.¹⁸

¹⁶ PALÁN, Z. *Lidské zdroje. Výkladový slovník*. Praha: Academia, 2002, s. 29.

¹⁷ MRHAČ, J. *Celoživotní vzdělávání a učení – významný princip české výchovně vzdělávací soustavy*. Ostrava: Sborník prací Pedagogické fakulty Ostravské univerzity, 1998, s. 154.

¹⁸ Srv. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Strategie celoživotního učení ČR*. [online]. c2007. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z:

Na tomto místě by bylo vhodné si ve stručnosti shrnout pojem celoživotní vzdělávání a celoživotní učení. Celoživotní vzdělávání se orientuje především na společnost, kdežto celoživotní učení na jednotlivce. V prvním je kladen důraz na instituce a struktury, v druhém na aktivitu samotného jedince. Vzdělávání je pojato celostně - holisticky, učení má užší charakter svého zaměření. Cílem celoživotního vzdělávání je komplexní rozvoj komunit i samotných jedinců, v celoživotním učení jde především o přizpůsobení se nové situaci ve vysoce variabilních podmínkách na trhu práce. Vzdělávání je prostředkem pro kultivaci člověka, učení je pak nástrojem k uplatnění se v pracovním procesu. Patří mezi základní občanská práva, učení je pak nezbytným předpokladem pro uplatnění se. Celoživotní vzdělávání klade důraz na neformálnost, učení zase na informálnost.¹⁹

1.3 Vzdělávání dospělých

Vzdělávání je podle Palána proces „uvědomělého a cílevědomého zprostředkování a aktivního utváření a osvojování soustavy vědeckých a technických vědomostí, intelektuálních a praktických dovedností a lidských zkušeností, utváření morálních rysů a osobitých zájmů a postojů.“²⁰ Mimo toto téměř vyčerpávající vymezení, lze ještě vzdělávání dospělých chápat jako proces, který formuje osobnostní charakter jedince, jeho individualizaci společenského vědomí, tj. je procesem socializace a kultivace. Vzdělávání je možné pojmut i jako činnost lektora nebo jako samotnou činnost vzdělávajícího se člověka. Je třeba zmínit, že vzdělávání je i společensky zabezpečovaná a diferencovaná činnost všech možných vzdělávacích institucí. Pojem vzdělání je pak výsledkem tohoto procesu vzdělávání, nebo také stupeň dosaženého vzdělání.²¹

Termín vzdělávání dospělých je pak obecně chápán jako „komplexní systém institucionálně organizovaných i individuálních vzdělávacích aktivit, které nahrazují, doplňují nebo jinak obohacují dosud získané vzdělání dospělých osob, které si záměrně rozvíjejí vědomosti, dovednosti, postoje, zájmy a jiné osobní a sociální kvality, jež jsou potřebné pro plnohodnotnou práci i mimopracovní život.“²²

http://www.msmt.cz/uploads/Zalezitosti_EU/strategie_2007_CZ_web_jednostrany.pdf

¹⁹ ŠERÁK, M., DVOŘÁKOVÁ, M. *Kapitoly z teorie a praxe vzdělávání dospělých*. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009, s. 25.

²⁰ PALÁN, Z. *Základy andagogiky*. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2003, s. 11.

²¹ Srv. PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, s. 40.

²² BOČKOVÁ, V. *Vzdělávání – průvodní jev života*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 17.

Vzdělávání dospělých je podstatnou složkou celoživotního učení a z hlediska časového i jeho nejdelším úsekem. Celoživotní vzdělávání zahrnuje vzdělávání dětí a mládeže a vzdělávání dospělých. Vzdělávání dospělých se může realizovat jako formalizované studium na školách nejčastěji ve formě večerního studia, distančního, kombinovaného studia na vysokých školách, dálkového na vyšších odborných školách apod. anebo jako další vzdělávání. Do vzdělávání dospělých bychom mohli začlenit i vzdělávání seniorů, které je také součástí celoživotního vzdělávání. Realizuje se především v rámci U3V (Univerzit třetího věku), A3V (Akademií třetího věku), klubů aktivního stáří apod. Nejdelší období vzdělávání dospělých zahrnuje zmíněné další vzdělávání. To se realizuje jako profesní vzdělávání dospělých, jako občanské vzdělávání a jako zájmové vzdělávání. Profesní vzdělávání zahrnuje kvalifikační, rekvalifikační vzdělávání a normativní školení a kurzy. Občanské vzdělávání se orientuje do sféry ekologické výchovy dospělých, zdravotní výchovy, politické, náboženské, estetické apod. Zájmové vzdělávání se orientuje do různých oblastí koníčků a zájmů dospělých, mají zde své místo umělecké disciplíny, odborné zájmové vzdělávání a vzdělávání zájmových sdružení.²³

Podle Rabušicové se vzdělávání dospělých jako takové rozplynulo v širokém konceptu celoživotního učení, přičemž původní zaměření vzdělávání dospělých, pojaté jako příprava svobodné, soběstačné a odpovědné osoby, přechází ke konceptu plnějšího a funkčnějšího zapojení do potřeb současného světa.²⁴

Pro lepší ilustraci jednotlivých oblastí celoživotního vzdělávání, kam neoddělitelně spadá vzdělávání dospělých, je možné a vhodné uvést názorné grafické zobrazení tohoto rámce:

²³ BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky 1*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, s. 57.

²⁴ RABUŠICOVÁ, M., RABUŠIC, L. *Učíme se po celý život? O vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 20.

Zdroj: KADLECOVÁ, K., LAMPER, I. (eds.). *Vzdělání na doživotí. Další vzdělávání dospělých v Praze, jeho cíle perspektivy a metody*. Praha: Respekt institut, 2008, s. 34.

Je také třeba dodat, že vzdělávání dospělých může být chápáno jako vzdělávací proces a vzdělávací systém. Procesuální kontext pojmu označuje cílevědomé a systematické zprostředkování, osvojování a upevňování schopností, dovedností a znalostí jednotlivců, jež mají dokončeno školní vzdělání a již se účastní trhu práce. Systémový kontext označuje uspořádanou soustavu institucionálně organizovaných, individuálních aktivit ve vzdělávání nahrazující, rozšiřující či doplňující původní nebo počáteční vzdělání dospělých jedinců.²⁵

Pojem vzdělávání dospělých nahradil pojem „výchova a vzdělávání dospělých“, který byl užíván až do roku 1989, jelikož termín vzdělávání zahrnuje i výchovu.²⁶

²⁵ Srv. PALÁN, Z. *Lidské zdroje. Výkladový slovník*. Praha: Academia, 2002, s. 237.

²⁶ PALÁN, Z. *Základy andagogiky*. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2003, s. 12.

2 VOLNÝ ČAS V KONTEXTU VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Ve volném čase spatřují lidé jednu z nejvíce ceněných hodnot ve svém životě. Přitom tu vždycky pojem volného času nebýval. Ve svém významu, jak jej nyní chápeme, se objevil až začátkem 20. století, spíše ve vyspělých zemích. V současnosti je volný čas podstatnou složkou života každého jedince. Pokud je volný čas kvalitní, pak se v něm odráží také kvalita životní úrovně každého jedince a kvalita života vůbec.²⁷

2.1 Charakteristika a funkce volného času

Volný čas je v rámci vzdělávání dospělých pojímán jako ten čas, který neprobíhá v pracovním procesu člověka. Probíhá tedy mimo pracovní povinnosti a je charakteristický svým volným, svobodným aspektem, kdy si jedinec sám určuje, čím se bude zabývat, co jej zajímá a pro co se rozhodne. Člověk ve svém volném čase může relaxovat, může se zdokonalovat po stránce fyzické i duševní nebo kulturní. Podle Palána je volný čas tím, co jedinci „zůstane po naplnění povinností vyplývajících z pracovních a rodinných rolí a saturace fyziologických potřeb.“²⁸

Funkce volného času je pojímána především ze tří základních hledisek. Za prvé plní funkci zábavy, přičemž souvisí s uspokojováním individuálních potřeb a především zaplňuje prostor, kdy se člověk nudí. Volný čas může mít také odpočinkovou funkci, kdy člověk tělesně i duševně relaxuje a odpočívá, regeneruje a zbavuje se únavy. Také plní funkci z hlediska vlastní iniciativy jedince, který se nerad zařazuje do stereotypního stavu života.²⁹

Může zde být ale daleko více aspektů, které se projevují ve funkčnosti volného času, a pak by bylo jeho dělení mnohem podrobnější. Bylo by možné zde nalézt hledisko rekreační, kompenzační, edukační nebo i komunikační.³⁰

²⁷ RABUŠICOVÁ, M., RABUŠIC, L. *Učíme se po celý život? O vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 171.

²⁸ PALÁN, Z. *Lidské zdroje. Výkladový slovník*. Praha: Academia, 2002, s. 228.

²⁹ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 29 – 30.

³⁰ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 29 – 30.

2.2 Zvláštnosti volného času dospělých

Volný čas se uvažuje v dimenzi svobodného rozhodování, kde se může jedinec realizovat podle svých vlastních záměrů. To může mít a také má svá konkrétní specifika. Tato specifika se diferencují především s rostoucím věkem a s úrovní ekonomické základny společnosti a samotného jedince. Tedy záleží především na věku, sociálních podmínkách a sociální skupině, v níž se jedinec nachází. Také jsou důležité aspekty ekonomické, politické a hospodářské, ale nesmí se zapomenout na faktory kulturní a demografické, jež mohou formovat strukturu volného času jedince. Evidentní jsou zde i vlivy rodiny a výchovy, vzory chování a osobnostní rysy člověka nebo čím se zabývá, jaké má hodnoty a především, jaké vykonává povolání.³¹

Z hlediska vývojové psychologie bychom zde mohli nalézt ještě další specifika ovlivňující činnosti ve volném čase. Jako příklad se dá uvést, že některé jedince činnost realizovaná ve volném čase baví a dělají ji se zájmem a potěšením, jiní to zase mohou dělat z důvodu nudy nebo aby jen zrovna něco dělali, a je jim lhostejné co. Dalším aspektem zde může být moment kreativity nebo naopak někteří upřednostňují stereotyp. Také někteří lidé tráví rádi svůj čas ve společnosti a druzí zase raději o samotě. Jedna skupina dospělých preferuje aktivitu, fyzický výdej, jiná vyhledává spíše pasivní odpočinek. Mnoho dospělých upřednostňuje smysluplnou činnost, na druhé straně jsou zase dospělí, kteří preferují zábavu bez efektu jakékoliv užitečnosti. Někteří lidé mohou chtít svůj volný čas využít pro odreagování se od stresu a problémů, jiní zase pro zvýšení svého statusu ve společnosti či pro získání nějakých výhod. Trávení volného času také upevňuje životní styl jedince a podílí se na integraci osobnosti.³²

³¹ ŠERÁK, M. *Zájemové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 37 - 42.

³² KREJČÍKOVÁ, D., LANGMAJER, J. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006, s. 176.

3 KONCEPT CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ DOSPĚLÝCH

Samotný pojem celoživotní učení a vzdělávání byl rozebrán a definován v předchozí kapitole. Můžeme tedy jen ve stručnosti shrnout jeho význam. Jde o neustálý proces nebo „připravenost člověka učit se“³³ během celého svého života. Celoživotní učení zahrnuje jak klasickou možnost učení ve vzdělávacím systému, tak i vzdělávací procesy mimo systém a jsou jedním homogenním celkem. Tyto možné alternativy učení jsou navzájem propojeny, což umožňuje korelaci mezi vzděláváním a vlastní profesí. Celoživotní učení a vzdělávání umožňuje různými způsoby získat znalosti, dovednosti, kompetence a kvalifikaci v každém možném okamžiku života člověka.

Je možné jej tedy chápat jako systém, kdy lze vzdělávání uskutečňovat různými způsoby. Zahrnuje formální vzdělávání, neformální vzdělávání a vzdělávání informální.³⁴ Jedná se o celek s vnitřní systematizovanou strukturou, jež se realizuje prostřednictvím výše jmenovaných způsobů vzdělávání, které budou podrobněji charakterizovány v následujících podkapitolách.

3.1 Formální vzdělávání

Formálním vzděláním se rozumí vzdělávání v rámci školského systému, kdy vzdělání se uskutečňuje v různých vzdělávacích institucích, zejména ve školách, které umožňují získat určitý stupeň vzdělání a potvrzení o absolvování příslušným typem certifikátu. Systémem formálního vzdělávání jsou základní, střední a vysoké školy, které mohou na sebe postupně navazovat. Jednotlivé prvky systému jako cíle, funkce, obsahy, organizace a hodnocení jsou legislativně ošetřeny. Tento typ vzdělávání měl dominantní a monopolní postavení ještě v nedávné době. Co se týká účasti dospělých na tomto způsobu vzdělávání, má Česká republika nepříliš vysoké procento mezi ostatními zeměmi Evropské unie.³⁵

³³ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Strategie celoživotního učení ČR*. [online]. c2007. [cit. 2012-03-26], s. 9. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Zalezitosti_EU/strategie_2007_CZ_web_jednostrany.pdf

³⁴ Srv. PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského 2008, s. 101.

³⁵ ŠERÁK, M., DVOŘÁKOVÁ, M. *Kapitoly z teorie a praxe vzdělávání dospělých*. Praha: ČZU, 2009, s. 23.

3.2 Neformální vzdělávání

Neformální vzdělávání je oproti formálnímu realizováno mimo školský vzdělávací systém. Jedná se o „veškeré vzdělávání dospělých, které nevede k ucelenému školskému vzdělání.“³⁶ Nevede také k získání žádného formalizovaného certifikátu nebo obecně uznávaného osvědčení.³⁷ Realizuje se za pomoci různých vzdělávacích institucí a orientuje se především na odlišné skupiny, ale i jednotlivce. Neformální vzdělávání se zaměřuje zejména na získání znalostí, dovedností a kompetencí, které doplňují formální vzdělávací systém a umožňují tak lepší profesní uplatnění, ale též společenské, občanské a zájmové.

Při realizaci neformálního vzdělávání je nezbytné vedení lektora, který může být odborníkem, ale i neprofesionálním zaškoleným dobrovolníkem. Pro neformální vzdělávání je charakteristická záměrnost, a otevřenost z pozice vzdělávajícího se jedince.

„Neformální vzdělávání je z pohledu účastníků otevřené a dobrovolné. Přestože nemá jasně definované osnovy a pravidla hodnocení, jedná se o strukturovaný vzdělávací proces s předem vymezenými cíli. Je to vzdělávání flexibilní, jak z hlediska organizace, tak používaných metod.“³⁸ Co se týká poskytování neformálního vzdělávání, je možné do této oblasti zahrnout nejrozumnější soukromé vzdělávací instituce, nestátní a neziskové organizace či podniková a školská zařízení. Neformální vzdělávání probíhá prostřednictvím různých veřejných kurzů a přednášek, rekvalifikačních kurzů a školení.³⁹

Podle Knotové je v současném konceptu celoživotního učení vyzdvihováno především neformální vzdělávání, kdy se důraz přikládá na variabilitu prostředí vzdělávání, jako je zaměstnání, rodina, přátelé atd., ale i na instituce, které jsou vně vzdělávací soustavy.⁴⁰

³⁶ PALÁN, Z. *Výkladový slovník vzdělávání dospělých*. Praha: Dafa, 1997, s. 75.

³⁷ KNOTOVÁ, D. Neformální zájmové vzdělávání dospělých ve volném čase. *Studia Paedagogica. Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 68.

³⁸ KNOTOVÁ, D. Neformální zájmové vzdělávání dospělých ve volném čase. *Studia Paedagogica. Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 69.

³⁹ Srv. CZESANÁ, V., KOFROŇOVÁ, O., VYMAZAL, J. *Vybrané faktory rozdílů v účasti na dalším vzdělávání*, Praha: NFV, 2006, s. 7.

⁴⁰ KNOTOVÁ, D. Neformální zájmové vzdělávání dospělých ve volném čase. *Studia Paedagogica. Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 67.

3.3 Informální učení

Informální učení je charakteristické svou nesystematickou a neorganizovanou povahou. Také není koordinováno žádnou institucí, neboť se jedná o učení především neuvědomělé, bezděčné a neplánované. V informálním učení znalosti a vědomosti získáváme sebeučení každodenními běžnými aktivitami, ať už v profesi nebo v prostředí rodiny či ve volném čase. Šerák dodává, že informální učení je „zásadní přínos pro celkový rozvoj osobnosti a pokrývá podle kvalifikovaných odhadů až 75% veškerého lidského učení.“⁴¹ Podle Rabušicové je ale takové informální učení velice problematické, jelikož není snadné, nebo dokonce snad nemožné, ověřit pomocí empirického zkoumání, jaká je vlastně míra, obsah a kvalita tohoto způsobu učení se.⁴²

Informální učení má zejména pozitiva v tom, že proces učení je prováděn v souvislosti s reálnými problémy a směřuje k praktickému zvládnutí a řešení situací. Umožňuje tak bezprostřední a rychlé řešení daného problému. Učení má charakter reflexivního zpracování zkušeností a výsledky jsou včleněny do biografie jedince.⁴³

3.4 Uznávání výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení

Problematika uznávání výsledků vzdělávání dospělých je charakteristická především pro sféru týkající se formálního vzdělávání. Samotné vzdělávání může být realizováno mnoha způsoby, avšak uznávání a ohodnocení platnými certifikáty zde bylo přístupné právě jen pro formální vzdělávání. Avšak oblast neformálního vzdělávání a informálního učení náleží do stejného homogenního celku, jehož součástí jsou vzájemně provázané, a tudíž by měly být hodnoceny a uznávány všechny způsoby vzdělávání. Takové uznávání a hodnocení výstupů vzdělávání by mělo být otevřené pro všechny formy v rámci celoživotního učení a zjednodušit tak „přechod mezi jednotlivými sektory vzdělávání, aby některé cesty nekončily ve slepé uličce.“⁴⁴ Podstatným způsobem by byl usnadněn

⁴¹ ŠERÁK, M., DVOŘÁKOVÁ, M. *Kapitoly z teorie a praxe vzdělávání dospělých*. Praha: ČZU, 2009, s. 24.

⁴² RABUŠICOVÁ, M., RABUŠIC, L. *Učíme se po celý život? O vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 76.

⁴³ BENEŠ, M. *Andragogika*. Praha: Grada, 2008, s. 54 – 55.

⁴⁴ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Strategie celoživotního učení ČR*. [online]. c2007. [cit. 2012-03-26], s. 53. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Zalezitosti_EU/strategie_2007_CZ_web_jednostrany.pdf

způsob získávání dalšího vzdělání a studia, pokud by byly výstupy uznány nezávisle na tom, kde a jakou cestou byly získány. Také by bylo mnohem snazší přijetí do profese, jelikož by záleželo i na praktických profesních zkušenostech, a ne jen na odborném vzdělání.⁴⁵

V současné době je totiž nezbytné úspěšně absolvovat celé studium, aby bylo možné získat certifikované ohodnocení. Nezaměstnanost je tvořena zejména lidmi, kteří nemají kvalifikaci či je jejich kvalifikace nízká, případně nedostatečná. Je tak vhodné nejen podporovat celoživotní učení a jeho rozvoj, ale také jej učinit atraktivnějším. Bylo by možné to realizovat již zmíněným usnadněním přístupové cesty ke vzdělávání a především umožnit zhodnocení a uznávání výsledků jak neformálního vzdělávání, tak informálního učení. To by podle Čihákové mělo být realizováno především na úrovních středního a vyššího vzdělání.⁴⁶

K této problematice Česká republika přistoupila v několika dimenzích, a sice právní, systémové a procesuální. Po právní stránce jde o zákon o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání.⁴⁷ Vede k zrovnoprávnění různých způsobů, jak získat kvalifikaci. Ustanovuje poměrně komplexní systém zhodnocování dosaženého vzdělání, které je mimo soustavu vzdělávání. Zavádí celostní, transparentní a objektivní způsob ověřování znalostí jedince. Zaměstnavatel požaduje spíše praktické dovednosti a znalosti, nikoliv nutně odborné vzdělání. Také je zde určitá možnost akumulace a skládání jednotlivých kvalifikací do kvalifikací úplných tvořící úplný stupeň vzdělání.

Systémová rovina se váže k *Národní soustavě kvalifikací*, která je založena na *Národní soustavě povolání*, vznikající prostřednictvím již zmíněného zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání, společně s ESF by měly vytvářet správní vztahový rámec platící pro všechny kvalifikace na trhu práce a identifikovat, třídít a řadit výsledky učení pomocí různých způsobů do kvalifikačních úrovní a soustavy dílčích a úplných kvalifikací.

Procesuální způsob uznávání předchozího učení by měl představovat „ucelený systém praktických postupů a nástrojů pro identifikaci a uznávání výsledků neformálního

⁴⁵ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Strategie celoživotního učení ČR*. [online]. c2007. [cit. 2012-03-26], s. 53. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Zalezitosti_EU/strategie_2007_CZ_web_jednostrany.pdf

⁴⁶ ČIHÁKOVÁ, H. Identifikace, hodnocení a uznávání neformálního vzdělávání a informálního učení. *Technické aktuality a metodické rozhledy pro střední technické vzdělávání*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2005, s. 14-15.

⁴⁷ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Zákon o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání* [online]. c2006. [cit. 2011-6-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/zakon-c-179-2006-sb-o-overovani-a-uznavani-vysledku-dalsiho-vzdelavani>

vzdělávání a informálního učení pro všechny úrovně kvalifikací.“⁴⁸ V souvislosti s *Národní soustavou kvalifikací* je možné dále uvažovat o možnostech modularizace a rozvoje kreditního systému, který umožňuje započítávání a uznávání dílčích jednotek vzdělávání a učení. Uvedený způsob uznávání předchozího učení by měl umožnit snazší horizontální prostupnost mezi školami, ale i vertikální prostupnost mezi středními školami a vyššími odbornými. Je zde předpoklad různých způsobů a pravidel pro přenos kreditů napříč vzdělávacím systémem institucí a uznání kreditů obdržených během předchozích vzdělávacích a učebních procesů skrze tyto instituce.⁴⁹

V České republice se tímto zákonem zabývá projekt UNIV1 a UNIV2. Zkratka tohoto projektu znamená „*Uznávání výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení v sítích škol poskytujících vzdělávací služby dospělým.*“ Projekt UNIV byl spuštěn v roce 2005 jako systémový projekt Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a je financován Evropským sociálním fondem a rozpočtem ČR. Realizací tohoto projektu byl pověřen Národní ústav odborného vzdělávání. Tento zákon č. 179/2006 Sb. o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání byl přijat v roce 2006 a účinnosti nabyl dne 1. 8. 2007.

Cílem je zejména podpora dalšího vzdělávání, které je prostředkované středními školami, ale také vyššími odbornými školami. Záměrem projektu bylo v rámci České republiky pomoci realizovat málo rozvíjenou oblast vzdělávání dospělých. Česká republika je totiž mezi evropskými zeměmi v oblasti vzdělávání dospělých nejméně iniciativní. Mimo jiné je cílem tohoto projektu také zvýšit poskytování dalšího vzdělávání prostřednictvím škol. Myšlenkou celého projektu je uznávání nabytých znalostí a vědomostí v přípravě programů dalšího vzdělávání. Člověk se během svého života naučí mnoha dovednostem a znalostem, jak formálním, tak neformálním a informálním vzdělávání. Hlavní snahou je zhodnotit, potvrdit a certifikovat to, co opravdu ovládáme.

Aby mohl být takový záměr uskutečněn a mohly být ověřeny všechny kompetentní znalosti člověka, je zapotřebí kvalifikačních a hodnotících standardů, které v procesu uznávání slouží jako měřítko kompetencí. Takové standardy jsou tvořeny v rámci projektu *Národní soustavy kvalifikací* a jsou projektem UNIV využívány při jeho aktivitách.⁵⁰

⁴⁸ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Strategie celoživotního učení ČR*. [online]. c2007. [cit. 2012-03-26], s. 54. Dostupné z:

http://www.msmt.cz/uploads/Zalezitosti_EU/strategie_2007_CZ_web_jednostrany.pdf

⁴⁹ Srv. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Strategie celoživotního učení ČR*. [online]. c2007. [cit. 2012-03-26], s. 52-55. Dostupné z:

http://www.msmt.cz/uploads/Zalezitosti_EU/strategie_2007_CZ_web_jednostrany.pdf

⁵⁰ *Centrum uznávání a celoživotního učení / Projekt UNIV* [online]. [cit. 2011-6-26]. Dostupné z: <http://www.cucu.cz/>

4 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Zájmové vzdělávání je podstatnou součástí života člověka. Je úzce spjato s pojmem volný čas, ve kterém se realizuje a s pojmem zájem, pomocí něhož se projevuje motivace a intence ve vzdělávání dospělých. Samotný pojem zájem chápe Nakonečný jako „afektivní zaujetí k poznávání něčeho, spojené se zálibou zabývat se určitým předmětem jako objektem poznání. Zájem je tedy zabývání se něčím, praktické, teoretické, podle povahy věcí, něčím, co vyvolává hluboké zaujetí.“⁵¹

Pojem zájmové vzdělávání dospělých lze zasadit v konceptu celoživotního učení do oblasti dalšího vzdělávání vedle občanského vzdělávání a dalšího profesního vzdělávání dospělých. Důležitým prvkem zájmového vzdělávání dospělých je také jeho vliv na kvalitu života, kdy jsou uspokojovány potřeby jedince, a to nejen materiální povahy, ale i sociální zobrazující se v podobě motivace. Pomáhá k pocitu dobrého života, k seberealizaci a osobnímu rozvoji jedince. Umožňuje získávat potřebné kompetence pro lepší uplatnění v životním údělu.⁵²

Podle Šeráka je ale tato oblast vzdělávání stále nedostatečně oceněna a uplatňována. V popředí rámce celoživotního učení a vzdělávání figuruje médii zprofanovaná sféra dalšího profesního vzdělávání kvalifikačních a rekvalifikačních kurzů, a tak zájmové nebo i občanské vzdělávání zůstává mimo hlavní zájem společnosti.⁵³

4.1 Definice a základní charakteristika zájmového vzdělávání dospělých

Přesné vymezení pojmu zájmové vzdělávání je opět problematické, protože jeho definice je poněkud nepřesná. Tento pojem bývá také často ztotožňován s pojmem vzdělávání ve volném čase. Do volného času ale navíc bývá vřazováno občanské nebo rodičovské vzdělávání, respektive jde o typické volnočasové aktivity jednotlivce.

Podle *Bílé knihy* je zájmové vzdělávání „souhrnem výchovně vzdělávacích, poznávacích, rekreačních a dalších systematických, ale i jednorázových činností a aktivit,

⁵¹ NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 1997, s. 421.

⁵² RABUŠICOVÁ, M., RABUŠIC, L. *Učíme se po celý život? O vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 170 -171.

⁵³ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 45.

směřujících k účelnému a efektivnímu naplnění volného času a umožňujících získat vědomosti a dovednosti mimo organizovanou výuku.⁵⁴ Je zde tedy možné nalézt moment svobodné volby činnosti v rámci vzdělávání a je respektován individuální předpoklad a možnosti vzdělávajícího se jedince. Můžou tak být kompenzovány určité potřeby, které člověk nezíská během jiných typů vzdělávání. Takto nabyté vědomosti a znalosti mohou být uplatňovány jak v zaměstnání, tak ve vlastním sociálním a mimopracovním okolí jedince.

Co se týká organizace a struktury zájmového vzdělávání, je pouze na jedinci, jakým disponuje množstvím volného času pro danou činnost. Také může mít charakter organizované a systematické vzdělávací činnosti pod vedením lektora, nebo může být sebevzděláváním a sebeřízeným nebo individuálním učením. Je možné zde reflektovat distinkci mezi neformálním a informálním typem vzdělávání.⁵⁵

Zájmové vzdělávání, které vychází z osobních potřeb a zájmů jedinců zahrnuje edukaci jak organizovanou, tak realizovanou v rámci samostudia. Zájmy mohou být tudíž uspokojovány jednak prostřednictvím sebevzdělávání s podporou odborné literatury, internetu apod., ale též je může jedinec uspokojovat v rámci formální či neformální organizace buď takové, která se na poskytování nabídky zájmového vzdělávání přímo specializuje nebo takové, která vlastní nabídku nemá, ale svou činností vytváří podnětné edukační prostředí. Edukační aktivity však mohou probíhat i v kombinaci obou zmíněných přístupů. Lze tudíž rozdělit na individuální a skupinové nebo organizované a neorganizované.⁵⁶

Zájmové vzdělávání sice slouží primárně volnočasovým aktivitám, které rozvíjejí individuální potřeby a zájmy, ale získané znalosti je možné využít i v profesní oblasti ke zlepšení uplatnění a posílit tak své profesní postavení, což významným způsobem vede i ke zvýšení míry vzdělanosti v zemi.⁵⁷ Jestliže zájmové vzdělávání vede ke kultivaci osobnosti jedince, předpokládá se pak i vyšší míra kvality lidských zdrojů.⁵⁸

⁵⁴ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Národní program vzdělávání v České republice: Bílá kniha* [online]. 2001, Praha: MŠMT, [cit. 2011-6-26], s. 54. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/bila-kniha/narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-bila-kniha-2001>

⁵⁵ ŠRV. RABUŠICOVÁ, M., RABUŠIC, L. *Učíme se po celý život? O vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 173 – 174.

⁵⁶ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 51.

⁵⁷ ŠERÁK, M. Futura: Zájmové vzdělávání dospělých *Respekt Institut pro rozvoj občanské společnosti* [online]. c2008. [cit. 2011-6-26]. Dostupné z: <http://www.respektinstitut.cz/clanek-futura-zajmove-vzdelavani-dospelych/>

⁵⁸ PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, s. 99.

Šerák uvádí několik základních charakteristických znaků pro oblast zájmového vzdělávání. Jsou jimi zájem, volný čas, ale také dobrovolnost, která se promítá v individualizovaném přístupu jak k cílům, tak i ke způsobu vzdělávání dle vlastních možností a s tím souvisí též svoboda výběru, jež je vlastně podmíněna i motivací. Patří sem i místní příslušnost a pestrost obsahu, která vyplývá ze široké nabídky zájmových vzdělávacích aktivit. U těchto znaků zájmového vzdělávání je důležitý rovněž moment aktivity a otevřenost přístupu široké veřejnosti. Typickým znakem je také neutilitárnost, ze které plyne, že zde není tlak na povinnost a existenční nutnost, přičemž důraz není kladen na užitečnost, ale předmětem je samotná činnost.⁵⁹

4.2 Cíle a funkce zájmového vzdělávání dospělých

Podle Šeráka je hlavním cílem vzdělávání především „všestranná a harmonicky rozvinutá osobnost“⁶⁰, která je samostatným individuem a bez výrazných problémů se dokáže socializovat. Samotné vzdělávání se snaží dosáhnout určitých poznávacích, dovednostních a hodnotových cílů. Zájmové vzdělávání je pak orientováno především na sféru volného času, a proto je nezbytné tyto cíle chápat právě v tomto kontextu. Jde tedy o smysluplné, kvalitní a efektivní využití volného času v rámci celoživotního vzdělávacího, a také socializačního procesu.⁶¹

Na téma funkčnosti zájmového vzdělávání se v Národním programu vzdělávání v České republice, v tzv. *Bílé knize* hovoří, že „plní funkci výchovnou, vzdělávací, kulturní, zdravotní (regenerační a relaxační), sociální a preventivní. Vede účastníky k seberealizaci a sebepoznávání, objevování vlastních schopností a jejich rozvíjení. Tím se podílí na kultivaci osobnosti, na rozvoji talentů a vede k vytváření a utužování sociálních vztahů a vazeb.“⁶²

Též je třeba zmínit, že zájmové vzdělávání umožňuje se snáze orientovat ve světě a vytvářet si vlastní optiku, upevňovat své postavení. To je funkce světonázorová. Zájmové vzdělávání má i funkci všeobecně vzdělávací, sociálně adaptační, integrační a kontrolní. Také pomáhá kompenzovat nedostatečné předchozí vzdělání pomocí seberealizace,

⁵⁹ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 52 - 54.

⁶⁰ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 54.

⁶¹ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 54.

⁶² MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Národní program vzdělávání v České republice: Bílá kniha* [online]. 2001, Praha: MŠMT, [cit. 2011-6-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/bila-kniha/narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-bila-kniha-2001>

tj. má funkci kompenzační.⁶³ Jsou i další funkce jako například popularizační, relaxační či regenerační, nebo i expresivní, což vyjadřuje možnost se realizovat.⁶⁴ V současnosti se klade důraz na funkci sociálně-integrativní umožňující rozvoj osobnosti jakožto součást společnosti a konkrétních společenství. Funkce participační je pak důležitá při rozvoji nových společenských forem společenské koexistence a zároveň napomáhá participaci a sebeurčení v ekonomickém a politickém procesu. Funkce kvalifikační úzce souvisí s odborným vzděláváním, sociální mobilitou, konkurenční schopností a rovnými příležitostmi.⁶⁵

4.3 Současná pozice vzdělávání dospělých v ČR

V současné době je vzdělávání dospělých v České republice charakteristické především tím, že nemá jasně daný ucelený systém či soustavu vzdělávání. Pro institucionální základnu vzdělávání je také charakteristické, že je svou povahou roztržštěná a z toho důvodu je tak nespočet menších vzdělávacích organizací nabízejících spíše jednorázové a krátkodobé vzdělávací programy. Takové vzdělávací organizace jsou přímo závislé na poptávce a nabídce.⁶⁶

Od roku 1989 vzdělávání dospělých prošlo mnoha změnami, v zásadě způsobené především politickými, ale i ekonomickými poměry. Vzhledem k těmto faktům lze postupný vývoj charakterizovat právě poptávkou a nabídkou, přičemž způsoby a obsah vzdělávání souvisí s možností různých alternativ a jejich mnohostí.⁶⁷

V současnosti vzrůstá hodnota vzdělání a společnost je prostoupěna důrazem na požadavek dalšího vzdělávání, spíše ale profesního. Děje se tak za účelem získávání dalších kompetencí a kvalifikací, ale podstatný je i tlak ze strany zaměstnavatelů a trhu práce. Zájmové vzdělávání se díky tomu dostává spíše do pozadí.

Vzdělávání začíná být spotřebním artiklem komerčního charakteru. Sama nabídka si vytváří poptávku a vzdělávání tak dostává konzumní charakter. To je důsledkem měnících se nároků společenského vývoje a požadavků na úroveň vzdělání a hodnoty

⁶³ VYMAZAL, J. *Mimoškolská výchova a vzdělávání dospělých a její institucionální systém v ČSR*. Praha: SPN, 1990, s. 12.

⁶⁴ PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, s. 100.

⁶⁵ BENEŠ, M. *Andragogika*. Praha: Grada, 2008, s. 30.

⁶⁶ BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky 1*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, s. 62 – 63.

⁶⁷ MRHAČ, J. *Celoživotní vzdělávání a učení – významný princip české výchovně vzdělávací soustavy*. *Sborník prací Pedagogické fakulty Ostravské univerzity*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1998, s. 155.

ve společnosti.⁶⁸ Je to dáno také větším důrazem na certifikaci získané kvalifikace dle evropských standardů.

„V současnosti ale v oblasti vzdělávání dospělých chybí efektivně fungující informační systém využitelný jednotlivými ústředními orgány státní správy (především ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a ministerstvo práce a sociálních věcí). Není zde ani ucelený informační systém pro instituce vzdělávání dospělých k rozvíjení vzájemné kooperace, pro zaměstnavatele a v neposlední řadě i pro jednotlivé potenciální dospělé účastníky k získávání informací o vzdělávacích příležitostech a možnostech.“⁶⁹

Problematická je ale také absence finančních zdrojů a prostředků, které by vzdělávání dospělých pomohly realizovat. Také chybí legislativní rámec, který by určil organizaci, financování a funkci vzdělávání dospělých. V této situaci bude ale nezbytná systémová změna, jelikož bude třeba určitá kompatibilita se systémy vzdělávání v rámci Evropské unie.⁷⁰

4.3.1 Legislativní rámec vzdělávání dospělých

Vzdělávání dospělých, kam patří i zájmové vzdělávání trpí „zpoždováním legislativních změn za vývojem praxe.“⁷¹ Přirozeným důsledkem tohoto opoždování je „neexistence právního rámce, nejasné kompetence resortů vzhledem ke vzdělávání dospělých a chybějící legislativa.“⁷² Česká republika tak nedisponuje žádným platným zákonem, který by ošetřoval oblast vzdělávání dospělých a vše je řešeno fragmentárně. Nejsou ani vyřešeny základní kompetence a neexistence právní normy tak zapříčiňuje i absenci kompetentního státního útvaru, pod který by sféra vzdělávání dospělých náležela.

Dalším problémem je absence obecně přijímaného systému řízení kvality. Instituce zprostředkující své služby v oblasti dalšího vzdělávání nemají povinnost prokazovat odbornost svých aktivit. Nespadají sem pouze instituce poskytující další profesní vzdělávání v rámci určitých profesí, dále instituce pořádající kvalifikační kurzy či jazykové

⁶⁸ BENEŠ, M. *Andragogika*. Praha: Grada, 2008, s. 27 - 28.

⁶⁹ PALÁN, Z., RÝZNAR, L. *Vzdělávání dospělých a Evropa*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2000, s. 18.

⁷⁰ BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky 1*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, s. 63 – 64.

⁷¹ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 117.

⁷² VYHNÁNKOVÁ, K. *Vzdělávání dospělých v České republice a Evropské unii*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007, s. 93.

vzdělávání, jež tvoří výjimku a je akceptováno jako forma studia akreditovaného Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy.⁷³

Zákony, jež by bylo možné uvést v rámci vzdělávání, které zde zasahují fragmentárně, jsou školský zákon – 561/2004 Sb. – vymezující oblast dalšího vzdělávání v rámci škol, pak zákon o vysokých školách – 111/1998 Sb. – zabývající se i celoživotním vzděláváním, dále zákoník práce - 262/2006 Sb. a živnostenský zákon - 455/1991 Sb. – zabývající se lektory a poradci ve vzdělávání dospělých.⁷⁴ V konceptu celoživotního vzdělávání zase můžeme nalézt zákon o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání – 179/2006 Sb.

Oblast vzdělávání dospělých také ošetřuje *Koncepce dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků školských zařízení pro zájmové vzdělávání*, která byla schválena poradou vedení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy dne 2. 7. 2002, ve *Věstníku MŠMT*.⁷⁵ Také existuje *Statut Rady MŠMT pro zájmové vzdělávání* vyskytující se taktéž ve *Věstníku MŠMT* z roku 2002/7.⁷⁶

⁷³ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 118.

⁷⁴ VYHNÁNKOVÁ, K. *Vzdělávání dospělých v České republice a Evropské unii*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007, s. 93.

⁷⁵ Koncepce dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků školských zařízení pro zájmové vzdělávání. *Věstník MŠMT ČR* [online]. 2002, roč. 58, č.9, s. 41-52. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/2002-9>

⁷⁶ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Statut Rady MŠMT pro zájmové vzdělávání. *Věstník MŠMT ČR* [online]. 2002, roč. 58, č.7, s. 11-12. [cit. 2011-6-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/2002-7>

5 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

„Společnost (stát, regiony, komuny, podniky atd.) zřizuje za účelem řešení relevantních otázek učení se dospělých vzdělávací organizace. Organizace vzdělávání dospělých jsou velmi různorodé a netvoří, na rozdíl od státního školství, žádný jednotný systém.“⁷⁷ Zájmové vzdělávání také probíhá na vzájemně nezávislých a prostorově nejednotných místech.⁷⁸

Zájmové vzdělávání motivované osobními potřebami tvoří poměrně širokou oblast individuální i organizované edukace. V důsledku toho jsou organizace, které se zabývají zájmovým vzděláváním dospělých vůči sobě podstatně různorodé a odlišné. Zachytit tedy jakýkoliv výčet takových organizací je vzhledem k jejich povaze poněkud problematický.⁷⁹

5.1 Instituce zájmového vzdělávání dospělých

Přestože je problematické rozlišení organizací institucionálního zajištění, kde probíhá zájmové vzdělávání dospělých, je možné nalézt několik kritérií, podle kterých lze tyto organizace klasifikovat.

Můžeme je rozlišit podle rozsahu nabídky, a sice na organizace orientující se především na vzdělávání, konkrétně na určitý typ vzdělávací činnosti. Příkladem zde mohou být různé vzdělávací instituce, jako jsou školy, univerzity či komerční a neziskové organizace.⁸⁰

Dalším typem rozlišení jsou organizace, jež vzdělávání poskytují jako činnost dodatkovou, tedy sekundární.⁸¹ Potom jsou zde také ty organizace, které se vzdělávání věnují jen souběžně s jinou činností a vzdělávání je součástí okruhu nějakého zájmu.⁸²

Podle Šeráka může být kritériem i členění podle konkrétní organizace zajišťující určité vzdělávací činnosti.⁸³ Jsou jimi školy a školské instituce, neziskové organizace, komerční vzdělávací instituce a vzdělávací zařízení zaměstnavatelů.

⁷⁷ BENEŠ, M. *Andragogika*. Praha: Grada, 2008, s. 63.

⁷⁸ Srv. BENEŠ, M. *Andragogika*. Praha: Grada, 2008, s. 63-64.

⁷⁹ KADLECOVÁ, K., LAMPER, I. (eds.) *Vzdělání na doživotí. Další vzdělávání dospělých v Praze, jeho cíle perspektivy a metody*. Praha: Respekt institut, 2008, s. 30.

⁸⁰ KADLECOVÁ, K., LAMPER, I. (eds.) *Vzdělání na doživotí. Další vzdělávání dospělých v Praze, jeho cíle perspektivy a metody*. Praha: Respekt institut, 2008, s. 30.

⁸¹ Knihovny, muzea atd.

⁸² Kulturní domy, kroužky a spolky.

Není neobvyklé, že školy poskytují zájmové aktivity pro děti a mládež. V poslední době však tyto instituce začleňují zájmové vzdělávání stále častěji i pro dospělé vzhledem k rostoucí poptávce o tento typ vzdělávání.

Volnočasové aktivity jsou uskutečňovány ve školských institucích, především v prostředí státních jazykových škol, uměleckých škol. Také vysoké školy mohou v rámci svých vzdělávacích programů poskytovat, ať už komerčně či bezplatně programy celoživotního vzdělávání, které ale stojí mimo rámec studijních programů. Mohou být kvalifikační i zájmové povahy. Komunitní školy zase poskytují různé přednášky, kurzy, setkání a besedy, které se realizují v centru místního společenského života a rozvíjejí kulturní prvky vzdělávacích činností.⁸⁴

U neziskových vzdělávacích organizací se většinou jedná o rozpočtové a příspěvkové organizace, nadace, církevní instituce, občanská sdružení nebo politické strany.

„Pravděpodobně nejdůležitějším prvkem celého institucionálního systému zájmového vzdělávání dospělých jsou nestátní neziskové organizace. Obecně vystupují jako prvky institucionalizované občanské společnosti. Jsou založeny na imperativu svobody občana při jeho přímé participaci na ovlivňování věcí veřejných.“⁸⁵ Nejčastějším typem neziskové organizace je občanské sdružení. Motivací je zde například nějaká obecně prospěšná činnost nebo společné zájmy. Neziskový sektor je v České republice stále nedoceněným oproti jiným zemím. Jeho význam pro sociální a kulturní oblast je přitom neoddiskutovatelný, a v mnohých případech dokonce supluje úlohu státu (např. sociální služby, oblast lidských práv, diskriminace).“⁸⁶

Komerční vzdělávací instituce jsou postaveny na komerčním základě. Na této bázi mohou v oblasti zájmového vzdělávání působit i školy. Tyto komerční vzdělávací instituce poskytují vzdělávací aktivity za úplatu. Se vzdělávacími programy a kurzy zacházejí tudíž jako se spotřebním prodejním artiklem, který závisí na trhu nabídky a poptávky.

Jednotlivé podniky pořádají různé kurzy a další odborné vzdělávání pro své zaměstnance a vzdělávají je různými formami. Mohou však také nabízet zájmové vzdělávání podle identifikovaných potřeb, zájmů, koníčků, požadavků samotných zaměstnanců. Často se podniky angažují v kulturně osvětové činnosti, financují činnost specificky zaměřených hudebních či tanečních skupin nebo amatérského divadla.

⁸³ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 96.

⁸⁴ Srv. ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 103-105.

⁸⁵ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 107.

⁸⁶ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 108.

5.2 Oblast zájmového vzdělávání dospělých

Vzhledem k nesnadnému klasifikování samotných organizací zájmového vzdělávání dospělých z důvodu jejich mnohosti a širokému záběru zaměření, vyplývá zde podobná obtíž, co se týká obsahové náplně. Šerák rozlišuje možné typy zájmového vzdělávání podle zaměření činností do určitých oblastí zájmu.⁸⁷

Následující podrobnější analýza jednotlivých oblastí vychází z přístupu Šeráka a Dvořákové.⁸⁸ Jedná se o tyto oblasti: kultura a estetická výchova, pohybová a sportovní, zdravotní výchova, environmentální výchova, vědecko – technické vzdělávání, jazykové vzdělávání, náboženská a duchovní výchova.

Kultura a estetická výchova je podstatným momentem společnosti, neboť má funkci výchovně – vzdělávací a napomáhá intelektuálnímu, morálnímu a emocionálnímu rozvoji jedince (galerie, muzea).

Pohybová a sportovní výchova je určitým typem sociálně – kulturní činnosti, která pomocí pohybových aktivit pomáhá udržovat fyzickou a duševní kondici, připravuje na životní praxi, může zmírňovat negativní sociální jevy, prospívá ke sportovnímu vyžití, zábavě, komunikaci a v neposlední řadě je také životním stylem (cestování, turistika).

Zdravotní výchova se orientuje na vzdělávání v oblasti zdravotní uvědomělosti a prevence. Zabývá se principy fyzické a duševní hygieny, osvěty a životního stylu (lékařské fakulty, Státní zdravotní ústav, Červený kříž).

Environmentální výchova se zabývá formálním i neformálním působením na populaci a snaží se o vytvoření pozitivních postojů a adekvátních hodnot ve vztahu člověka, společnosti a přírody. Na tuto oblast se orientuje celkem mnoho organizací s různým specifikovaným zaměřením své činnosti. Ve státní sféře se touto oblastí zabývá Ministerstvo životního prostředí. Mimo tuto sféru jsou zde takové organizace, které dosahují až mezinárodního charakteru (Greenpeace, Klub ekologické výchovy).

Vědecko – technické vzdělávání se orientuje na současné trendy v moderní vědě. Zabývá se výzkumem a rozvojem poznání reality, popularizuje vědecké poznatky a objevy a je zde i snaha o prohlubování znalostí v této oblasti (hvězdárny, planetária).

Vzdělávání jazykové je vzhledem k povaze zájmového vzdělávání poněkud relativní, protože výstupem může být získání určitého stupně vzdělání, což už by odpovídalo

⁸⁷ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 137.

⁸⁸ ŠERÁK, M., DVOŘÁKOVÁ, M. *Kapitoly z teorie a praxe vzdělávání dospělých*. Praha: ČZU, 2009, s. 38–40.

formálnímu vzdělávání. Co se týká úrovně jazykové vzdělanosti, lze hovořit o určitých nedostacích, což je způsobeno především generačním vlivem. Starší generace zvládá zejména německý a ruský jazyk. Mladší lidé se orientují spíše na anglický jazyk. Vzdělávání může probíhat prostřednictvím jazykových kurzů různé úrovně a zaměření na jazykových školách či soukromých institucích. Realizují se zahraniční pobyty nebo e-learningové kurzy. Je možné se v této oblasti vzdělávat i samostudiem.

Posledním typem zájmového vzdělávání je výchova náboženská a duchovní. Tento typ vzdělávání je ale v povědomí společnosti znám poměrně málo. Jedním z důvodů je orientace výhradně do oblasti náboženství, ale také kvůli potlačení této oblasti vzdělávání v minulosti. Je dobré zmínit i existenci různých náboženských skupin, respektive sekt a kultů a spolků, které se ale těší poměrně většímu zájmu oproti tradiční církvi.⁸⁹

⁸⁹ ŠERÁK, M., DVOŘÁKOVÁ, M. *Kapitoly z teorie a praxe vzdělávání dospělých*. Praha: ČZU, 2009, s. 38–40.

EMPIRICKÁ ČÁST

6 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH V UNIČOVĚ

Empirická část, jež pojednává o zájmovém vzdělávání dospělých v Uničově, se věnuje především zachycení současné situace institucionalizované podoby organizací a institucí, které spadají do oblasti zájmového vzdělávání pro dospělé. Zaměřuje se na různá sdružení, kluby, kroužky, kurzy a zájmové skupiny, které poskytují vzdělávání v různých odvětvích volnočasových aktivit pro dospělé obyvatele města Uničova.

Cílem empirické části bakalářské práce je zpřehlednit a zhodnotit situaci v oblasti zájmového vzdělávání v Uničově. Pomocí nashromážděných materiálů a informací k pozdější analýze, se práce snaží podat ucelenější a komplexnější obraz zájmového vzdělávání ve městě Uničov. Protože tato oblast jako taková není ještě řádně legislativně a normativně ošetřena, vyskytuje se zde poměrně velká variabilita, co se týká plurality výskytu těchto organizací. Empirická část má potom za cíl zachytit vývoj v oblasti zájmového vzdělávání v Uničově a uvést konkrétní příklady některých zájmových organizací, které se profilují v různých směrech.

V jedné z následujících kapitol, která přibližuje přehled typů zájmového vzdělávání dospělých v Uničově, jsou prezentovány a podrobněji popsány nabízené vzdělávací činnosti jednotlivých institucí. Pozornost je přitom věnována těm zájmovým organizacím, které mají širší pole působnosti nebo jsou v Uničově dlouhodobě oblíbené a již ve městě mají tradici či jsou jinak zajímavé.

6.1 Popis prostředí, v němž bylo šetření realizováno

Uničov je staré historické město, které bylo založeno roku 1213 moravským markrabětem Vladislavem Jindřichem. Bylo jedním ze sedmi moravských královských měst, a proto má poměrně bohatou historii. Také bylo obchodním a strategickým centrem, kde se hojně rozvíjela různá řemesla. V 17. století byl Uničov drancován a vypálen Švédy, kdy byla polovina města zničena. Švédská okupace znamenala pro město ztrátu vyspělé hospodářské úrovně a ekonomickou krizi, která se projevila úpadkem obchodování a rozprodáváním majetku. Naopak jednou z významných a slavných událostí v historii města Uničova bylo v roce 1770 setkání dvou císařů - rakouského císaře Josefa II. s pruským králem Fridrichem II.

V roce 1848 pak Uničov ztrácí svá královská privilegia a pozbývá svůj někdejší hospodářský politický význam. Po konci druhé světové války bylo odsunuto německé obyvatelstvo a Uničov tek změnil svůj národnostní ráz. Dalším podstatným bodem v historii vývoje města byl rok 1948, kdy začala výstavba uničovských strojíren UNEX. UNEX byl a doposud je obrovský strojírenský komplex, který Uničovu pomohl k jeho ekonomickému rozvoji. S narůstající potřebou nových pracovních míst a zaměstnanců, se také zvyšovala ekonomická úroveň města, která umožňovala výstavbu nových obytných sídlišť, škol, sportovních stadionů, koupaliště, kina a celkově se zvyšila úroveň kulturního vyžití.⁹⁰

Uničov je také i bohatým místem plným pamětihodností. Mezi některé z nich patří například Mariánský sloup, jenž dominuje Masarykovu náměstí ve středu města. Nechal jej vybudovat roku 1743 uničovský děkan Ondřej Richter a bratrstvo Panny Marie a sv. Jana Nepomuckého. Symbolizuje poděkování za záchranu města před husity roku 1424 a Kumány roku 1463. Také je upomenutím na oběti morové nákazy, která sužovala Uničov na počátku 18. Století. Další pamětihodností je Vodní branka, která dříve sloužila jako zbrojnice, která patřila do hradebního komplexu Města Uničova. Nyní slouží jako muzeum a výstavní síň historické expozice z dob, kdy byl Uničov královským městem.⁹¹ Kromě dvou historických kašen zde nalezneme mimo jiné i nově zrekonstruovanou městskou Šatlavu, která pochází z poloviny 16. století.⁹² V prostorách Šatlavy se nachází nejen muzeum vězeňství, ale probíhají zde taktéž různé přednášky o uničovské historii a zajímavých osobnostech, jako byl například Zikmund Albík z Uničova.⁹³ Kostel Nanebevzetí Panny Marie pak patří mezi státní kulturní památky, přestože pamatuje 8 požárů. Pochází ze 14. století a je významnou gotickou a pozdně renesanční architektonickou stavbou.⁹⁴

⁹⁰ *Stručná historie města* [online]. c2007. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: <http://www.unicov.cz/strucna-historie-mesta/d-1830/p1=1427>

⁹¹ *Památky ve městě* [online]. c 2007. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: <http://www.unicov.cz/kulturni-pametihodnosti/d-1831/p1=1495>

⁹² Šatlava. *Městské kulturní zařízení Uničov* [online]. c 2005. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: <http://www.mkzunicov.cz/index.php?page=satlava>

⁹³ “Český humanistický lékař, právník, probošt vyšehradský a arcibiskup pražský. V roce 1399 přijal místo osobního lékaře českého krále Václava IV. Po smrti Václava IV. se pravděpodobně stal osobním lékařem jeho bratra krále Zikmunda Lucemburského, který ho za zásluhy povýšil do šlechtického stavu.” Cit. Albík z Uničova. *Wikipedia* [online]. c2012. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Alb%C3%ADk_z_Uni%C4%8Dova

⁹⁴ *Památky ve městě* [online]. c 2007. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: <http://www.unicov.cz/kulturni-pametihodnosti/d-1831/p1=1495>

Uničov je poměrně malým městem čítající 12.002 obyvatel k datu 18.3.2011. Uničov patří do okresu Olomouc.⁹⁵ Uničovský mikroregion leží severozápadně od města Olomouce na 315 km². V tomto mikroregionu žije přibližně 26 400 obyvatel. Patří sem obce Újezd u Uničova, Medlov, Nová Hradečná, Žerotín, Paseka, Lipinka, Dlouhá Loučka, Šumvald, Oskava, Želechovice, Pňovice, Strukov a konečně Troubelice.⁹⁶

Z geografického hlediska „Uničov leží v mírné krajině, vytvářené kotlinou řeky Oskavy, v jednom ze severních výběžků Hornomoravského úvalu. Hanácká nížina se zde rozbíhá směrem k horám Nízkého Jeseníku a na západě k mírným svahům Úsovské vrchoviny, a dále pak ve stěnu Hrubého Jeseníku.“⁹⁷

V současnosti má Uničov čtyři základní školy, tj. Základní škola Pionýrů, Základní školu U stadionu, ZŠ Haškova, a ZŠ Uničov. Nalézá se zde též Základní umělecká škola či Základní škola speciální Jasněnka pro zdravotně postižené děti a děti s více vadami. Také střední školy a střední odborná učiliště nejsou výjimkou, a sice Gymnázium Uničov, Střední průmyslová škola a Obchodní akademie, Střední odborná škola a Střední odborné učiliště. Nově od roku 2007 bylo zřízeno pro děti, mládež i širokou veřejnost středisko ekologické výchovy Studánka, jež se stará o ekologickou osvětu v oblasti ochrany životního prostředí.

V poslední době se také čím dál více rozrůstá průmyslová zóna a přibyl krytý plavecký bazén a nové cyklostezky do okolních obcí v uničovském mikroregionu, jehož je Uničov přirozeným centrem. Uničov se tak stále snaží o rozvoj a prosperitu ve všech možných oblastech a s tím souvisí i široká škála různých zájmových organizací se svými zájmovými aktivitami pro dospělé přes kulturu, historii, přírodu, turistiku či umělecké aktivity.

6.2 Přehled institucí zájmového vzdělávání dospělých v Uničově

V Uničově je možné nalézt řadu zájmových vzdělávacích organizací, spolků, klubů a institucí. Vyskytují se zde sportovní organizace nebo zájmové a neziskové organizace různého zaměření. Je zde uveden výčet všech dostupných zájmových vzdělávacích organizací a institucí v Uničově, které se věnují především zájmovým aktivitám a akcím pro dospělé.

⁹⁵ Uničov. *Wikipedie* [online]. c2012. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Uni%C4%8Dov>

⁹⁶ *Mikroregion Uničovsko* [online]. c2012. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z WWW: <http://unicovsko.cz/mikroregion/>

⁹⁷ LANGER, A. HORÁK, J. a kol. *Tak krásný je Uničov*. Uničov: Město Uničov, 2000, str. 6.

Tento výčet institucí a organizací pro zájmové vzdělávání dospělých je řazen abecedně. Nejvíce se z uvedených institucí v oblasti zájmového vzdělávání dospělých věnuje Městské kulturní zařízení v Uničově. Má poměrně rozsáhlý záběr a pořádá nejen rozmanité aktivity zájmového vzdělávání dospělých, ale zaštiťuje též velké množství kulturních akcí.

Městské kulturní zařízení je rovněž charakteristické svou provázaností s ostatními vzdělávacími zájmovými organizacemi pro dospělé. Také Centrum Kruh, který do svých aktivit začleňuje široké pole působnosti a originální kurzy. Další institucí, která se na tuto oblast zájmového vzdělávání pro dospělé orientuje je Dům dětí a mládeže Vila Tereza. Opět zahrnuje velice různorodé zájmové aktivity, které jsou pro něj typické a udržují si své zaměření již dlouhou dobu a těší se poměrně velké oblíbenosti u dospělé populace v Uničově. Sdružení pro film a video Uničov je pak provázáno s Mladou kamerou, která také velice oblíbená, avšak orientace na tuto oblast je již více specificky zaměřená na filmový obor. I přes svou vyhraněnou charakteristiku je Mladá kamera v Uničově již tradicí. Hojně navštěvovaným místem, které se také věnuje oblasti zájmového vzdělávání v Uničově, je pak Městská knihovna, kde se pořádá celá řada akcí, které jsou rovněž často navštěvované. Oblíbený je i Klub českých turistů, protože pod svým jménem sdružuje mnoho zájmových sportovních aktivit a nabízí širokou nabídku činností. Poměrně novější institucí je jazyková škola v Uničově. Cizí jazyky jsou v současnosti velice frekventovanou oblastí, protože potřeba anglického jazyka narůstá vzhledem k multikulturní povaze Evropy. Lidé se tak rádi věnují studiu jazyků například kvůli cestování a turistice nebo kvůli svým zájmům, které mohou rozvíjet v nových perspektivách a trendech.

Některé z institucí⁹⁸, které jsou podstatné svým širokým polem působnosti v oblasti zájmového vzdělávání v Uničově, ale také oblíbeností, jsou podrobněji popsány v následující kapitole. Podrobnější informace jsou podány i u zajímavých a významných institucí v oblasti zájmového vzdělávání dospělých v Uničově, které mají také dlouhodobou tradici. Vybrané instituce jsou pak podrobeny analýze prostřednictvím strukturovaných rozhovorů (Centrum Kruh, Dům dětí a mládeže Vila Tereza, Jazyková škola Uničov, Městská knihovna a Městské kulturní zařízení v Uničově).

⁹⁸ Městské kulturní zařízení Uničov, Městská knihovna, Jazyková škola, Centrum kruh, Dům dětí a mládeže.

Zájmové a neziskové organizace:

Centrum Kruh - Alternativní medicína, Masérské kurzy,

Český svaz bojovníků za svobodu,

Český rybářský svaz - místní organizace Uničov,

Český svaz chovatelů - místní organizace Uničov,

Český kynologický svaz - základní kynologická organizace Uničov,

Dámský klub - háčkování a quilling, smaltovaný šperk, Tvořeníčko,

Dům dětí a mládeže Vila Tereza,

Eduka Consult,

Fotoklub Uničov,

Galerie u Minoritů,

Jazyková škola Uničov,

Kino senior,

Klub filatelistů Uničov,

Klub zdraví,

Kruh přátel hudby,

Mateřské centrum Ježeček, občanské sdružení,

Mateřské centrum Motýlek,

Městská galerie,

Městské kulturní zařízení,

Městské kino,

Mladá kamera,

Muzeum baroka,

Muzeum U Vodní branky,

Občanské sdružení Gaudolino,
Sbor dobrovolných hasičů Benkov,
Sbor dobrovolných hasičů Horní Sukolom,
Sbor dobrovolných hasičů Nová Dědina,
Sbor dobrovolných hasičů Střelice,
Sdružení chovatelů koček – základní organizace Uničov,
Sdružení pro film a video Uničov,
Spolek Hrdobec,
Spolek přátel muzea Střelice, o. s.,
Svaz postižených civilizačními chorobami v ČR, o. s., ZO Uničov,
Šatlava - muzeum vězeňství,
Taneční skupina Freeway,
Uničovský jarmark,
Uničovské kulturní léto,
Uničovští senioři – neformální sdružení,
Video ze šuplíku,
Univerzita třetího věku v Uničově,
Zacheus – duchovní, výchovné, vzdělávací a kulturní centrum u fary v Uničově.

Církev:

Křesťanské společenství NADĚJE - R.O.F.C. Uničov,
Křesťanské společenství ADULÁM,
Římskokatolická farnost Uničov – Noc kostelů, Slavnost Nanebevzetí Panny Marie (dříve Svátky svíce).

Sportovní organizace:

Bikros,

Cyklistika Uničov,

Házená Uničov,

HC Uničov,

Florbalový klub FBC Uničov,

Kestone Racing,

Klub českých turistů,

Klub rekreačního sportu – Jóga, Volejbal, Kondiční kulturistika,

Model Club Uničov,

Powerfull Team,

Silný team Uničov o. s. – Cyklistický klub,

SK Uničov,

Střelecký klub Uničov, o. s.,

Tenisový klub Gymnázia Uničov,

Tělocvičná jednota Sokol Střelice,

Tělovýchovná jednota Uničov - Atletika TJ Uničov, Minigolf TJ Uničov, Tenis, Dráhový golf, Šachy, Česká asociace sport pro všechny.

6.3 Charakteristika vybraných institucí zájmového vzdělávání dospělých v Uničově

Pozornost je v této části bakalářské práci zaměřena především na instituce a organizace s širším polem působnosti nabízející více různých nabídek zájmových vzdělávacích aktivit pro dospělé. Poskytují rozmanité zájmové vzdělávací aktivity, jako jsou různé přednášky, přednáškové cykly a semináře, filmové fórum, besedy, kurzy, zájmové kroužky, kulturní vystoupení či soustředění pro dospělé.

Zároveň mají v Uničově již určitou tradici a jsou dlouhodobě oblíbené a zajímavé svým polem zájmu, ve kterém působí.

Dům dětí a mládeže Vila Tereza Uničov

Dům dětí a mládeže v Uničově je v oblasti zájmového vzdělávání dospělých oblíbeným místem volnočasových aktivit nejen dětí a mládeže, ale i dospělých. Vila Tereza je institucí, která má již 28 let dlouhou tradici a provoz probíhá během celého roku. V roce 2011 navštívilo různé zájmové aktivity celkem 76 dospělých osob.⁹⁹ Mezi zájmovými činnostmi pro dospělé zde můžeme nalézt například kroužek keramiky, pletení z pedigu, břišní tance, posilovna, sebeobrana nebo Tai-či. Také je zde i mateřské centrum Motýlek, kde především maminky nacházejí příležitost k aktivnímu trávení volného času s nejmenšími dětmi, navazují nová přátelství, získávají zkušenosti, nápady a podněty pro svoji rodinu. Motýlek je ale také místem pro setkávání celých rodin s dětmi, kde se rodiče spolu mohou bavit o výchově svých dětí. Nově v roce 2012 Vila Tereza nabízí kroužky pro strategické hry Dračí doupě a Magic, v oblasti keramiky jsou nové různé druhy dekorování, dále pak tvorba pomocí ubrouskové techniky, malování na sklo nebo textil, pletení z papíru, savová technika, batika, výroba šperků, potisk porcelánu a patchwork bez jehel a nití. Vila Tereza se tak neustále snaží vytvářet nové a zajímavé nabídky zájmových vzdělávacích akcí nejen pro mládež, ale i pro dospělé.¹⁰⁰

Centrum kruh

V Uničově je také možné najít sídlo zájmové organizace, která se zabývá velmi netradičním tématem v oblasti zájmového vzdělávání dospělých. Orientuje se především na alternativní medicínu a na různé druhy masážních technik. Své zájmové akce často pořádá v podobě výukových pobytových zájezdů do oblasti Jeseníků, nebo pořádá přednáškové kurzy v prostorách uničovského Městského kulturního zařízení. Zájmové vzdělávací kurzy, které se dotýkají oblasti alternativní medicíny, jsou zastoupeny v lekcích Feng shui, jógy, dále je zde také kurz východní medicíny, omlazovací cvičení - Chuej čchun kung, astrologie, čakry – otevírání zlatého kvítku, reflexní terapie, transové a meditační zen kreslení, duševní příčiny chorob a jak na ně, rodinné konstelace,

⁹⁹ VESELÁ J. DDM naplňuje volný čas dětem, mládeži i dospělým po celý rok. *Uničovský zpravodaj* [online]. 2011, roč. 18., č. 10 [cit. 2012-06-10]. Dostupné z:

http://www.unicov.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=17450&id=7062

¹⁰⁰ *Dům dětí a mládeže Vila Tereza Uničov*. [online]. c2012. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z:

<http://www.ddm-unicov.cz/index.php?nid=6835&lid=cs&oid=1128408>

fytoterapie, tarotová numerologie, rétorika. Mezi zájmovými kurzy z oblasti masáží jsou v nabídce například lekce masáží lávovými kameny, Dornova metoda a Breussova masáž, kraniosakrální biodynamika, reflexní terapie lymfatického systému, meridiánové masáže či akupunktura bez jehel. Jednotlivé akce jsou vedeny zkušenými a profesionálním lektory, kteří v praxi působí mnoho let.

Klub českých turistů

Širokou nabídku různých sportovních aktivit sdružuje organizace pod názvem Klub českých turistů. Lekce cvičení vedou zkušené lektorky a cvičitelky. Je zde možné najít různé druhy cvičení od gymnastiky, relaxačních technik, fitness cvičení, pilates, jógy, rehabilitačních cvičení, kulturistiky až po sálové sporty, jako je volejbal nebo pozemní hokej. Nezaměřují se pouze na jeden typ sportovních aktivit, ale sdružují se zde kluby s různými možnými druhy sportovního vyžití. Cvičení probíhají v prostorách základní školy U stadionu a účastní se jich především ženy středního věku, které si chtějí udržet dobrou fyzickou i psychickou kondici, zejména prostřednictvím různých lehčích aerobních cvičení či relaxačních aktivit. Muži naopak upřednostňují sálový hokej, volejbal a posilování. Klub také pořádá různé výlety dle aktuální sezóny. V zimě je to například tolik oblíbené lyžování na Pradědu v Jeseníkách a v létě zase nespočet turistických akcí.

Mladá kamera

V Uničově je poměrně významnou záležitostí Mladá kamera, která „je celostátní soutěžní přehlídkou videoprogramů a filmů autorů do 30 let. Soutěže se mohou zúčastnit jak amatéři, tak studenti a absolventi filmových škol.“¹⁰¹ „Probíhá v Uničově každoročně již od roku 1975. Jejím pořadatelem je Sdružení pro film a video Uničov.“¹⁰² Soutěži zde především amatérští filmaři, ale není to vždy pravidlem. Mladá kamera je také o diskuzi mezi profesionálními režiséry, studenty filmařských škol, kdy si navzájem vyměňují své zkušenosti. Kontakt s profesionálními filmaři je tak zejména inspirací pro uměleckou tvorbu, která také může být relevantním impulsem pro vlastní umělecký vývoj.

¹⁰¹ Mladá kamera. *Filmdat* [online]. c2012. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: <http://www.filmdat.cz/souteze.php?detail=284>

¹⁰² Mladá kamera. *Uničov* [online]. c2012. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Uni%C4%8Dov#Sv.C3.A1tek_voskov.C3.A9_sv.C3.ADce

Mladá kamera však zůstává především příležitostí pro začínající filmové tvůrce, kteří mohou prezentovat své výtvořiny před neformální veřejností.¹⁰³

Jazyková škola

Výhodou pro Uničov je také existence jazykové školy, kde se vyučuje anglický, španělský, francouzský, německý a ruský jazyk. Pokud má někdo zájem se zdokonalit v jazyce, což je v současné době více než žádoucí vzhledem k dnešnímu multikulturnímu prostředí, ve kterém žijeme, má možnost navštěvovat hromadné kurzy, nebo si domluvit individuální výuku v různých jazykových úrovních. Ti, co si chtějí zlepšit svou jazykovou dovednost, mohou dokonce využít možnosti jazykového pobytu do Skotska atd.¹⁰⁴

Městská knihovna

Městská knihovna je taktéž zajímavým místem pro získání různorodých znalostí. Je možné zde navštěvovat kurzy orientované na práci s počítači a informačními technologiemi, které jsou určeny především pro seniory a maminky na mateřských dovolených. Knihovna pro dospělé uskutečňuje různé besedy s populárními a zajímavými osobnostmi a nabízí přednášky o různých tématech, například v oblasti literatury nebo i astrologie. Také přednášky rozličných umělců a spisovatelů, ilustrátorů nebo hudebníků nejsou výjimkou. Probíhají zde také výstavy rozmanitého zaměření. Městská knihovna přednášky svým zájemcům nabízí za stanovený poplatek. Jsou zde také běžně pořádány různé výstavy.¹⁰⁵

Městské kulturní zařízení Uničov

Městské kulturní zařízení v Uničově zajišťuje a zastřešuje řadu kulturních akcí a pořadů, vzdělávací a kurzovní činnost, audiovizuální produkce, provoz kina, provoz městského informačního centra, městské knihovny a knihoven v místních částech. Poskytuje mimo jiné i telekomunikační služby, agenturní činnost v oblasti kultury a umění, reprografickou činnost a reklamu. MZK se též zabývá zprostředkovatelskou a vydavatelskou činností, kam spadají akce a přednášky například v městském muzeu.

¹⁰³ Propozice. Mladá kamera. *Filmdat* [online]. c2012. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: <http://www.filmdat.cz/souteze.php?detail=284&propozice>

¹⁰⁴ Jazyková škola. [online]. c2012. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.jazykyunicov.cz/>

¹⁰⁵ Městská knihovna Uničov. [online]. c2012. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.knihovnaunicov.cz/>

Pořádá rovněž výstavy a organizuje zájmové sdružení filmového kroužku. Pod hlavičku Městského kulturního zařízení spadá i dětský a smíšený pěvecký sbor, dechový orchestr Haná a Kruh přátel hudby.¹⁰⁶

Smíšený pěvecký sbor

V Uničově představuje zajímavou oblast zájmových aktivit dospělých, která za dobu svého působení získala dlouhou tradici. Koncerty probíhají k různým příležitostem, ale každoročně se může Uničov těšit na Vánoční mši od Jana Jakuba Ryby v Koncertní síni, na které účinkuje spolu se smyčcovým orchestrem. Sbor nyní čítá 35 členů, spadá pod Městské kulturní zařízení v Uničově a je členem Unie českých pěveckých sborů.¹⁰⁷

¹⁰⁶ *Městské kulturní zařízení Uničov*[online]. c2012. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.mkzunicov.cz/>

¹⁰⁷ *Smíšený pěvecký sbor v Uničově*. [online]. c2012. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://smisenysborunicov.webnode.cz/>

7 Metodologie výzkumného šetření

Tato část bakalářské práce se věnuje zmapování, přiblížení a zhodnocení oblasti zájmového vzdělávání v Uničově pro dospělé. Výzkumné šetření zachycuje přehled a charakteristiku institucí zabývajících se touto problematikou, a také nabídku různých zájmových vzdělávacích aktivit ve městě Uničov. Sběr dat pomocí výzkumného šetření je zprostředkován pomocí nashromážděných materiálů a informací z veškerých dostupných zdrojů. Informace jsou ze zdrojů jak tištěných, tak internetových nebo jsou získány ze strukturovaných rozhovorů s relevantními i doplňujícími informacemi od kompetentních vedoucích osob daných institucí.

V předchozí kapitole lze najít popis prostředí, ve kterém probíhalo výzkumné šetření a výčet jednotlivých institucí a organizací, přičemž je zde zdůrazněno, které instituce se v největší míře realizují v oblasti zájmového vzdělávání dospělých v Uničově. Také je zohledněna větší míra nabízených zájmových vzdělávacích aktivit vzhledem k různorodosti a mnohosti. Společně s těmito aspekty a rovněž s ohledem na dlouholetou tradici, oblíbenost a zajímavost jsou pak podrobněji charakterizovány vybrané instituce a organizace zájmového vzdělávání v Uničově.

Na tomto základě je v následujících kapitolách analyzováno, jakým způsobem bylo realizováno shromažďování dostupných informací, postup a samotná metoda výzkumného šetření v rámci vymezeného cíle, definování problému a stanovení výzkumných otázek, které jsou podrobně rozebrány v následujících podkapitolách. Potom jsou uvedeny výzkumné otázky hlouběji zaměřeného strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami a vlastní analýza. Následně jsou výsledky analýzy a výzkumného šetření zpracovány a shrnuty do závěru, který z nich vyplývá. Metodologie má formu kvalitativně orientovaného výzkumu¹⁰⁸, který systematizuje nashromážděná data. Cílem je tak najít společné prvky a principy, které se vyskytují u vybraných zájmových vzdělávacích institucí pro dospělé v Uničově, ale také naopak odhalit i odlišnosti nebo provázanost mezi jednotlivými aspekty.

¹⁰⁸ O tom více CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007, s. 32-33.

7.1 Cíl výzkumného šetření

Obecným cílem výzkumného šetření je zmapování a zpřehlednění oblasti zájmového vzdělávání dospělých v Uničově. Zároveň je záměrem hlouběji proniknout do problematiky zájmových institucí pro dospělé na základě popisu prostředí, ve kterém je realizováno výzkumné šetření a podrobné charakteristiky vybraných zájmových vzdělávacích institucí. Náplní výzkumné části bakalářské práce jsou právě tyto vybrané zájmové vzdělávací instituce pro dospělé v Uničově, ve kterých byly provedeny strukturované rozhovory s kompetentními osobami. Na základě těchto strukturovaných rozhovorů následuje vlastní analýza, ze které vyplývá, jaká je v Uničově nabídka zájmových vzdělávacích aktivit. Jaká je obsahová náplň těchto aktivit, kdo se zabývá její tvorbou, organizací, administrativou či financováním.

Cílem výzkumného šetření je organizace nashromážděných informací a nalezení společných zákonitostí, které se vyskytují u vybraných zájmových vzdělávacích institucí pro dospělé v Uničově. Taktéž se snaží odhalit různé vzájemné difference nebo spojení jednotlivých aspektů v dané oblasti. Následně pak lze podat ucelený náhled na oblast zájmového vzdělávání v Uničově u vybraných institucí, které se dané problematice věnují nejen dlouhodobě, ale zejména zastupují nejširší nabídku zájmových vzdělávacích aktivit a podílí se podstatnou měrou na veškerém dění na poli dané oblasti v Uničově.

7.2 Stanovení problému a výzkumné otázky

Výzkumným problémem je v této bakalářské práci především předmět zájmového vzdělávání dospělých v Uničově a samotná nabídka v rámci programu zvolené oblasti. Výzkumnou otázkou je pak komplexní a ucelený pohled na zájmové vzdělávání v Uničově. Vyplývá tak z cíle výzkumného šetření a problému: „*Jaká je charakteristika vybraných zájmových vzdělávacích institucí v Uničově a jakým způsobem tvoří vybrané instituce nabídku vzdělávacích aktivit pro dospělé?*“ Z této komplexně pojaté výzkumné otázky tedy lze vyvodit dílčí otázky, které jsou v ní implicitně obsaženy:

1. Jak dlouho a v jaké oblasti zájmového vzdělávání dospělých působíte?
2. Na co při výběru zájmových aktivit a akcí kladete největší důraz?
3. Reflektujete nové trendy v oblasti zájmového vzdělávání dospělých, nebo jsou žádané stále stejné zájmové akce?
4. Jakým způsobem se může dozvědět o zájmových a vzdělávacích aktivitách veřejnost?
5. Kdo zajišťuje administrativní a obsahovou náplň jednotlivých zájmových aktivit?
6. Jakým způsobem je zajištěno financování zájmových aktivit, případně kdo se na něm podílí a jak získáváte finanční prostředky?
7. Vypisujete výběrová řízení na pozice lektorů a na co se při výběru zaměřujete?
8. Preferujete kolektiv vlastních odborných lektorů nebo oslovujete i externí odborníky?
9. Jakým způsobem probíhají Vaše zájmové akce (přednášky, besedy, kurzy atd.) pro dospělé?
10. Je možné přizpůsobit podmínky potřebám a úrovni účastníků?
11. Obsahují Vaše zájmové a vzdělávací aktivity pro dospělé možnost zpětné vazby či evaluace a je pro Vás důležitá a přínosná?
12. Za jakým účelem nebo s jakým cílem veřejnost vyhledává konkrétní zájmové aktivity?
13. Navštěvují Vaše vzdělávací a zájmové akce spíše ženy nebo muži?

Tyto dílčí otázky pak byly pokládány ve strukturovaných rozhovorech se zástupci vybraných institucí zájmového vzdělávání v Uničově. Ve strukturovaných rozhovorech byly respondentům kladeny otevřené otázky.

7.3 Metody sběru dat

Problematika zájmového vzdělávání dospělých v Uničově vyžaduje užití více metod, protože je zde obsažena široká nabídka zájmových vzdělávacích aktivit, potažmo institucí, které je pořádají. Ve výzkumném šetření bylo proto využito více metod a technik pro sběr relevantních informací a materiálů. Pro podrobnou analýzu a zpracování nashromážděných informací vedoucí k uchopení zkoumané skutečnosti tak bylo použito několik následujících způsobů pro zajištění potřebného materiálu.

Metody, které zde byly využity, zahrnují zejména sběr a shromažďování informativních nebo reklamních letáků, brožur, časopisů. Ve sběru informací byly použity internetové stránky vybraných zájmových vzdělávacích institucí pro dospělé, ale také internetové

stránky, jež o jejich zájmových aktivitách sekundárně informují. Další z metod pro sběr dat lze rovněž uvést zkoumání Uničovského zpravodaje, ve kterém se často nachází informace o daných institucích a jejich zájmových vzdělávacích aktivitách pro dospělé.

Zásadní a důležitou metodou pro tuto část bakalářské práce představují zejména strukturované rozhovory, který byly uskutečněny s vedoucími osobami ve vybraných institucích zájmového vzdělávání v Uničově. Celkový počet rozhovorů bylo 5, přičemž počet kladených otázek bylo 13. Také je třeba uvést, že jedním ze zdrojů analýzy o výzkumném prostředí, ve kterém byly realizovány strukturované rozhovory, byla rovněž publikace o městě Uničov a webové stránky města.

7.4 Analýza strukturovaného rozhovoru

Tato část se zaměřuje na hloubkový strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami, jehož odovědi byly následně podrobně analyzovány, aby mohla být zhodnocena výzkumná data, která vypovídají o povaze zájmového vzdělávání dospělých v Uničově.

Cílem strukturovaných rozhovorů s jednotlivými respondenty bylo hlouběji proniknout do podstaty skutečnosti, jaká je v Uničově nabídka zájmových vzdělávacích aktivit. Tedy jaká je obsahová náplň těchto aktivit, kdo se zabývá její tvorbou, organizací, administrativou či financováním.

Otázky strukturovaného rozhovoru jsou pokládány kompetentním zástupcům 5 ti záměrně vybraných institucí, které se zabývají zájmovým vzděláváním dospělých v Uničově. Respondenty tak jsou ředitelé těchto institucí, případně jejich pravomocnými zástupci v době nepřítomnosti ředitele. Instituce, jež byly vybrány pro strukturovaný rozhovor, byly zvoleny proto, že v Uničově zastupují programově nejširší nabídku v oblasti zájmového vzdělávání pro dospělé. Také z toho důvodu, že již mají v Uničově zavedenou dlouholetou tradici, jsou oblíbené a lidé je často vyhledávají. Uvedenými institucemi jsou v první řadě Městské kulturní zařízení v Uničově, ve kterém je ředitelem Mgr. Radek Vincour. Dále Centrum Kruh, za něhož zodpovídá pan Lubomír Hrdlička. V městské knihovně je vedoucí zodpovědnou osobou Soňa Holoubková. Dům dětí a mládeže Vila Tereza má na starosti ředitelka Mgr. Jana Veselá, která však byla delší dobu nepřítomna, a proto se rozhovoru ujala zástupkyně ředitelky, Alena Buřvalová.

Poslední vybranou institucí v oblasti zájmového vzdělávání dospělých je Jazyková škola Uničov, kde je vedoucí osobou Hana Bednářová.

Jsou zde postupně vyloženy všechny odpovědi na otázky strukturovaného rozhovoru. Předložený strukturovaný rozhovor obsahuje 13 otázek, které jsou tematicky zaměřené na podstatné body v oblasti zájmového vzdělávání dospělých. Tyto otázky jsou otevřené, aby se respondenti mohli plně vyjádřit. Otázky č. 1 – 4 jsou zaměřeny na obor a pole působnosti v zájmovém vzdělávání pro dospělé, co je pro danou oblast důležité a jak svou agendu prostředkují široké veřejnosti. Otázky č. 5 – 6 se zabývají administrativní stránkou jednotlivých institucí. Další okruh tematicky zaměřených otázek jsou body č. 7 – 9, které se zaměřují především na lektory a jejich práci v dané instituci. Otázky č. 10 – 13 se pak zaměřují především na účastníky zájmových vzdělávacích aktivit pro dospělé.

Otázky byly otevřené, aby se každý dotazovaný mohl vyjádřit podle svých možností a připojit i individuální aspekty. Byly podávány ústní formou, přičemž každý dotazovaný dostal seznam otázek vytištěný, aby mohl nahlédnout pro lepší ujasnění otázky. Rozhovory byly kombinované s písemným zaznamenáváním a záznamem na diktafon pro upřesnění detailů. Čas, který byl potřebný pro každý rozhovor, u 3 respondentů nepřesáhl 10 minut, kromě rozhovorů, které trvaly 20 minut. Rozhovor s ředitelem Městského kulturního zařízení byl časově náročnější, protože je programově rozsáhlou institucí, která pořádá a zastřešuje velký podíl zájmových vzdělávacích akcí pro dospělé v Uničově. Druhý časově delší rozhovor byl s ředitelkou městské knihovny, která však zabíhala do nerelevantních detailů, které pro nevyužitelnost a neužitečnost neuvádím.

Samotný průběh strukturovaných rozhovorů proběhl bez komplikací. Respondenti byli velice ochotní a vstřícní. Na otázky odpovídali věcně a zároveň byli schopni téma rozvést.

7.5 Otázky a odpovědi strukturovaných rozhovorů

Tato kapitola obsahuje jednotlivé strukturované rozhovory s vedoucími osobami vybraných zájmových vzdělávacích institucí pro dospělé v Uničově. Tyto odpovědi byly zaznamenány v podobě ručně psaných poznámek, které byly doplněny pro přesnější zachycení informací nahrávkou na diktafon. Se zaznamenáváním rozhovoru na diktafon souhlasili všichni respondenti s výjimkou jednoho. Odpovědi pak byly přepsány téměř doslovně do souvislé textové podoby. Odpovědi tedy byly ponechány převážně v autentické podobě, aby byla zachována, co možná největší původnost, avšak byly mírně upraveny do jednotné formy.

7.5.1 Městské kulturní zařízení v Uničově

Zde odpovídal na otázky strukturovaného rozhovoru ředitel Městského kulturního zařízení Mgr. Radek Vincour.

1. Jak dlouho a v jaké oblasti zájmového vzdělávání dospělých působíte?

V této oblasti působím od nástupu do funkce ředitele MZK, což je zhruba 15 let. Z čehož od začátku to bylo převážně na poli kulturních pořadů, činnost kroužků jako je dechový orchestr, dětský a smíšený pěvecký sbor. V poslední době jsou to přednášky v Šatlavě, v dámském klubu, různé přednášky z oblasti esoterapie. Samozřejmě jsou to převážně kulturní pořady.

2. Na co při výběru zájmových aktivit a akcí kladete největší důraz?

Důraz je kladen na obsah, kvalitu a pestrost. Také aby o to byl zájem hlavně z řad návštěvníků diváků, obyvatelů. Také finanční náročnost, která leckdy má také důležitou roli.

3. Reflektujete nové trendy v oblasti zájmového vzdělávání dospělých, nebo jsou žádané stále stejné zájmové aktivity?

Letos jsme začali s novou formou vzdělávání seniorů, jako virtuální univerzita třetího věku. Je to něco nového, co probíhá formou virtuálního vzdělávání pomocí internetu. Samozřejmě pořádáme i kurzy v knihovně pro maminky s dětmi a seniory. Práce s lidmi s úřadu práce a různé další věci. Také jsme se zaměřili poprvé vloni na novou oblast, a to je oblast esoterapie a podobných věcí. Ohledně univerzity třetího věku. Vyhlašuje to Česká zemědělská univerzita v Praze. Je to aktivita pro seniory v důchodovém věku, kdy se může libovolný počet přihlásit a absolvovat první kurz astronomie, který byl povinný - to bylo 6 přednášek. Potkají se společně, vyslechnou si nějaké téma z astronomie a na závěr si udělají test a zjistí, jak si ty vědomosti osvojili a co si z té přednášky ponechali v hlavě. Jsou tam obsaženy 4 testy po každé přednášce a je tam závěrečný test bez ohledu na to, jak prospějí nebo neprospějí, dostanou diplom za absolvování semestru. Dostávají i takový index, ve kterém mají zapsáno absolvování předmětu a pokračují dál. V dalším semestru si téma vybírají z 12 témat a z toho si 6 vyberou a scházejí se jednou týdně na hodinu a půl až dvě hodiny. Na závěr se schází na závěrečný test. Mezitím mají samostudium, kdy můžou na internetové adrese přes svůj

login shlédnout přednášku ještě jednou. Tam třeba funguje i komunikace, kde si senioři píšou mezi sebou. Univerzita třetího věku probíhá v kino-baru, protože je to závislé na přístupu k internetu a na projektoru. Nemá to povahu školského prostředí a senioři se tam cítí fajn a neodradí je to. Dělají to, co musí. Platí 150,- za celý semestr.

4. Jakým způsobem se může dozvědět o zájmových a vzdělávacích aktivitách veřejnost?

Snažíme se všemožně. Otázkou je, co je v této době to nejlepší řešení. Plakáty, facebook, emaily, sms, to všechno tady funguje, ale zdá se, že je to pořád málo nebo teda lidi v té spoustě těch informací to někde uniká a neberou si, že třeba za 14 dní je tady tahle akce a půjdou. Možná je těch akcí tady moc. Myslím si, že děláme hodně, ale pořád je co zlepšovat.

5. Kdo zajišťuje administrativní a obsahovou náplň jednotlivých zájmových aktivit?

Je to kolektivní práce. Jsou to nápady, které se dostanou na povrch a potom je rozpracování již dílem konkrétní osoby. Někdy se stává, že strůjce nápadu je i strůjcem zapracování toho nápadu a zpracování do reality. Důležitý je nápad, ale leccos lze přetáhnout z jiných měst a kulturních zařízení. Ale já spíš upřednostňuji přijít s něčím novým, což je teda ten nápad. Práce kolem toho už je kolektivní. Každý dělá něco a také si to rozdělí, aby na tom pracovalo více lidí, aby v případě nemoci byl zástup. U městského kulturního zařízení je to tak, že jednotlivé instituce mají své vedoucí, ale pracuje se v kolektivu. Každý má svou náplň práce. Například v Šatlavě je to starost pouze pana vedoucího, ten je tam sám. V informačním centru je také paní vedoucí, ale tam už jsou výstavy, což by sama nebyla schopna zvládnout. S organizací pomáhám já a v kulturním zařízení je to otázka kulturních pořadů, kde jsou na to dva pracovníci. Je to rozděleno na zájmové vzdělávání, kruh přátel hudby, pěvecké sbory, dechovka, taneční kurzy, hudební festival. Potom jsou zde dětské pořady, ale také pořady pro dospělé.

6. Jakým způsobem je zajištěno financování zájmových aktivit, případně kdo se na něm podílí a jak získáváte finanční prostředky?

Ve financování jsou náklady, které jsou s tím spojeny, hrazeny návštěvníky převážně. Pokud je to pod hlavičkou MZK, tak náklad nepočítáme. Nájem, telefonování, korespondence, čas, který tomu věnujeme ze svého, ale náklady jako je lektorné, případné náklady na pomůcky, to si musí účastníci hradit sami. Potom je také těžké rozpočítat

částku, aby přilákala určitý počet lidí, a aby ten počet nakonec opravdu nalákala. Je to hop anebo trop. Granty určitě vypisujeme, ale možnost je získat je čím dál těžší, protože těch zájemců je čím dál tím víc. Upřednostňují se spíše občanská sdružení. My můžeme žádat klub přátel hudby třeba například na nadaci Bohuslava Martinů nebo nadaci Leoše Janáčka. My, jako příspěvková organizace města žádáme na státních fondech ministerstva kinematografie na digitálních fondech. Město jako takové žádáme na kulturní léto finance, které nám potažmo převede jako organizátorovi této akce. Máme sponzory, ale ta situace je čím dál těžší, protože udržitelnost firem je buď otázka osobní známosti s majitelem firmy nebo náklonnost ke kultuře nebo ke sportu nebo k dětem nebo charitě.

7. Vypisujete výběrová řízení na pozice lektorů a na co se při výběru zaměřujete?

Výběrová řízení nevypisujeme. Je to otázka zkušeností z jiných míst, kde vystupovali nebo eventuálně sami někam zajedeme a řídíme se podle referencí. Lepší je pro nás osobní zkušenost, třeba z řad přátel, kamarádů nebo osobní navštívení pořadu nebo lektora.

8. Preferujete kolektiv vlastních odborných lektorů nebo oslovujete i externí odborníky?

Nemáme vyhraněný názor v případě externích pracovníků.

9. Jakým způsobem probíhají Vaše zájmové akce (přednášky, besedy, kurzy atd.) pro dospělé?

Přednášky nebo kulturní vystoupení nebo to jsou zkoušky zájmových kroužků jako dechovky nebo zkoušky pěveckých sborů.

10. Je možné přizpůsobit podmínky potřebám a úrovni účastníků?

Je možné podmínky přizpůsobit a Městské kulturní zařízení je zde od toho, aby ty podmínky poskytlo. Pokud máme fungovat pro občany, tak bychom ty podmínky měli nabídnout. Ale musí to být něco smysluplného a defacto i trochu samofinancovatelného. My můžeme například poskytnout prostory. Chybí zde například ochotnický divadelní spolek, který tu měl tradici, ale nedaří se to obnovit, tak proto děláme přehlídku ochotnických souborů, aby to povědomí tady v tom Uničově bylo. Zatím sice nic, ale udělali bychom všechno, aby tady se tady nějaký ochotnický spolek vyskytl.

11. Obsahují Vaše zájmové a vzdělávací aktivity pro dospělé možnost zpětné vazby či evaluace a je pro Vás důležitá a přínosná?

Zpětná vazba – opomenul jsem filmový kroužek, který pořádá Mladou kameru. Ve svém volném čase dokumentují život Uničova, samozřejmě jen v určitých částech a spektru toho života, ale Ti lidé to vnímají a před kinem to vidí a zakládají to do archivu, kde se co dělo. To určitě je smysluplná činnost, která ale v současnosti není příliš doceněná. Ale za deset let, když se podívají na záznam, to bude mít úplně jinou hodnotu.

Dotazníky jsem sice chtěl, ale nějak jsme se k tomu ještě nedopracovali, protože tam je velice těžké stanovit obsah těch otázek a taktéž vyhodnocení těch otázek. Udělat dotazník a hodit to do kina a co by chtěli vidět, tak to jsou předpovědi a to nám nic neřekne, co by chtěli lidi naprogramovat nebo co by chtěli lidi víc. Chtělo by to třeba nějakou firmu, která se tím zabývá a na erudovaném vzorku by bylo možné vytvořit ten dotazník. Ale jinak tvořit dotazník, k tomu asi moc nesměřujeme.

12. Za jakým účelem nebo s jakým cílem veřejnost vyhledává konkrétní zájmové aktivity?

Určitě je to sebevzdělávání, příjemné strávení volného času, prožití volného času v kolektivu příjemných lidí nebo obdobně zaměřených lidí.

13. Navštěvují Vaše vzdělávací a zájmové akce spíše ženy nebo muži?

Naše akce určitě navštěvují více ženy. I když bychom pro muže taky rádi něco dělali. Ted' jsme dělali kurz promítání v nekuřáckém kino-baru v mistrovství světa ve fotbale. Určitě dají přednost tomu pivu někde v hospůdce. Bylo by to tedy něco na poli těch hospůdek třeba a pak jsou to třeba i hasiči nebo sportovní akce. Zahrát fotbal nebo zapinkat tenis. Ženy zase spíše navštěvují ten dámský klub, kde si poklábosí a ještě přitom něco udělají. Také děláme kino senior pro seniory jednou měsíčně. Zde je návštěvnost obou dvou pohlaví, mužů i žen. Sednou si, dají si při tom víno a shlédnou film v kino-baru za 30 korun, takž je to pro ně takové příjemné. Obecně je v Uničově „přeakcováno“, kdy babičky chodí s dětma na besídky, kde mohou všichni jít. Jsou to také koncerty, kde mohou všichni jít.

7.5.2 Centrum Kruh

V centru Kruh je vedoucí osobou pan Lubomír Hrdlička, který ochotně poskytl odpovědi pro strukturovaný rozhovor.

1. Jak dlouho a v jaké oblasti zájmového vzdělávání dospělých působíte?

Působím v této oblasti 22 roků a z toho intenzivně profesně 17 let. Angažoval jsem se v oblasti kultury, vzdělávacích cyklech pro dospělé v alternativní medicíně.

2. Na co při výběru zájmových aktivit a akcí kladete největší důraz?

Největší důraz kladu na výběr lektorů, protože si je najímám a dbám na jejich vzdělání, kdy lektor dovede sdělit to, co chce. Také záleží na formě výuky. Při výběru kurzů se zaměřujeme na rozšiřovací kurzy pro maséry a hlubinné terapie, fotomeditace.

3. Reflektujete nové trendy v oblasti zájmového vzdělávání dospělých, nebo jsou žádané stále stejné zájmové aktivity?

Nové trendy se objevují neustále, když si vezmu odborné časopisy, tak se to hemží hlavně tedy kurzy, především různými maserskými technikami, ale také alternativní medicíny, které přicházejí z východu, nebo pak hlavně nové trendy z Ameriky z této oblasti. Pohybuje se to ve vlnách. Za tu dobu, co tohle dělám, tak byla vlna Shiatsu, japonských masáží, vlna lávových masážních kamenů a masáží. Také zde byla vlna numerologie a astrologie, ale vždycky to opadá a zase se to někdy vrací, například za dva až čtyři roky. Je to dosti nepravidelné, ale ty nové trendy, to je každý nový rok 3, 4 nebo 5.

4. Jakým způsobem se může dozvědět o zájmových a vzdělávacích aktivitách veřejnost?

Neinzerujeme od jisté doby. Dáme na lidově řečeno na „jedna paní povídala“. „Běž tam a tam, tam se o tebe dobře postarají a lektori jsou na úrovni.“ Lidé si to většinou mezi sebou řeknou. Dále slouží k propagaci naše webové stránky.

5. Kdo zajišťuje administrativní a obsahovou náplň jednotlivých zájmových aktivit?

Organizaci kurzů a obsahovou náplň kurzů si zajišťují lektori sami, já se starám pouze o tu administrativní stránku.

6. Jakým způsobem je zajištěno financování zájmových aktivit, případně kdo se na něm podílí a jak získáváte finanční prostředky?

Financování je velice jednoduché, protože si všechno financují sami klienti. Nemáme žádné dotace.

7. Vypisujete výběrová řízení na pozice lektorů a na co se při výběru zaměřujete?

Nevypisuji žádná výběrová řízení. Nejlepší je „jedna paní povídala“, když přijdou klienti a řeknou, „pane Hrdlička, tam a tam jsem byla na kurzu, je vynikající.“ Když se mi to potvrdí, tak ze tří až čtyř stran, tak za nějakou dobu toho lektora oslovím. Tedy na základě osobních zkušeností našich klientů.

8. Preferujete kolektiv vlastních odborných lektorů nebo oslovujete i externí odborníky?

Mám 70% okruhu stálých lektorů. Těch 30% se pohybuje jednou za rok, kdy přiberu jednoho nebo dva lektory. Paní doktorka Foučková se u mě pohybuje již 16 roků.

9. Jakým způsobem probíhají Vaše zájmové akce (přednášky, besedy, kurzy atd.) pro dospělé?

Většinou probíhají formou tří denních seminářů nebo kurzů přes pátek, sobotu a neděli.

10. Je možné přizpůsobit podmínky potřebám a úrovni účastníků?

Ne, podmínky pro účastníky jsou dané. Je to tím, že je pro ně zajištěno i ubytování a stravování a oni se mohou rozhodnout, zda chtějí nebo ne. Je o ně postaráno a všechny náležitosti jako ubytování a stravování je na úrovni. Mají zařízený veškerý komfort. Proto jsme také tolik oblíbení.

11. Obsahují Vaše zájmové a vzdělávací aktivity pro dospělé možnost zpětné vazby či evaluace a je pro Vás důležitá a přínosná?

Ne, neděláme. Pokud něco je, tak to účastníci sdělí okamžitě.

12. Za jakým účelem nebo s jakým cílem veřejnost vyhledává konkrétní zájmové aktivity?

Lidé se chtějí dozvědět něco nového, nové techniky. Chtějí se zdokonalit a rozšířit své znalosti. Ostatní vzdělávací cykly, ty jsou vyhledávány pro potřebu, řeší si tím svoje životní situace. Pomocí hlubinná terapie například řeší některé rodinné problémy a jak

řešit některé svoje rodinné situace a konstelace. Astrologie a numerologie, tím se lidé zabývají a zajímají se o to. Buď to mají jako koníčka nebo jako zaměstnání.

13. Navštěvují Vaše vzdělávací a zájmové akce spíše ženy nebo muži?

To je jasné. Navštěvují především ženy. Je to 75% žen.

7.5.3 Dům dětí a mládeže Vila Tereza

Ředitelkou je v Domě dětí a mládeže Mgr. Jana Veselá, avšak v době její nepřítomnosti ji zastoupila její zástupkyně Alena Buřvalová.

1. Jak dlouho a v jaké oblasti zájmového vzdělávání dospělých působíte?

Pracuji zde 15 let a začínala jsem na estetice. To jsou vlastně výtvarné kroužky a keramika. Teď je to i sport. Nyní jsem na dopravní výchově pro malé děti.

2. Na co při výběru zájmových aktivit a akcí kladete největší důraz?

Klademe důraz hlavně na trendy a na novinky, abychom naučili něco, co už je dávno zavedené. Jsou to především novinky ve výtvarných technikách a po čem mají lidé poptávku. Třeba i sami přijdou, že chtějí něco zkusit, ale nemají prostory a my jim to tady nabídneme.

3. Reflektujete nové trendy v oblasti zájmového vzdělávání dospělých, nebo jsou žádané stále stejné zájmové aktivity?

Je žádán zejména ten trend. Jedná se o rukodělné činnosti, o pletení z pedigu, drátkování a podobné. Dřív to byly počítač, internet. Teď je to ale levnější a běžnou záležitostí a už od toho lidé ustupují. Takže teď převládají rukodělné činnosti.

4. Jakým způsobem se může dozvědět o zájmových a vzdělávacích aktivitách veřejnost?

Vytváříme si vlastní plakátky. Máme internetové stránky, na které si sami vkládáme. Sice nám je firma založila, ale my už si tam můžeme sami dopisovat, plus do Uničovského zpravodaje posíláme nabídku. Různé po okolí máme vitríny v Uničově. Zasíláme to na různé školy v okolí, Na další domy dětí v okolí, ale také u praktických lékařů.

5. Kdo zajišťuje administrativní a obsahovou náplň jednotlivých zájmových aktivit?

Všichni pedagogičtí pracovníci tady v domě dětí. Je nás tady 5. Každý si zajišťuje to svoje a více méně si každý sám dělá své plány. Vlastně tu máme ekologickou oblast a sportovní oblast, kulturní a estetickou. Paní ředitelka nám to pak schválí.

6. Jakým způsobem je zajištěno financování zájmových aktivit, případně kdo se na něm podílí a jak získáváte finanční prostředky?

Dostáváme prostředky, ale pro dospělé je to těžké, protože jsme krajské zařízení, takže dostáváme peníze jen na děti od 6 ti do 18 ti let, maximálně do 26 ti let, když jsou studenti. Na tu činnost nám poskytuje krajský úřad, ale neberou předškoláky a neberou dospělé. Do tabulek nespádají, takže ti dospělí, když chtějí nějaký kurz, musí si financovat ten materiál.

7. Vypisujete výběrová řízení na pozice lektorů a na co se při výběru zaměřujete?

Výběrová řízení úplně tak nevypisujeme. Vypisují se pouze, pokud potřebujeme přijmout pedagoga. Externí pracovníky přijímáme spíše z řad bývalých účastníků, kteří už mají 18 a víc, jak to tady chodí a chtějí nám ty kroužky tady vést. Takže spíše takhle si to tady sháníme.

8. Preferujete kolektiv vlastních odborných lektorů nebo oslovujete i externí odborníky?

Je nás tady 5, máme přes 60 kroužků a to bychom nezvládli, takže tady máme asi 25 externích pracovníků.

9. Jakým způsobem probíhají Vaše zájmové akce (přednášky, besedy, kurzy atd.) pro dospělé?

Máme přednášky praktické, všechno se hned vyzkouší. Mají k dispozici materiál, všechno, takže se jim to nejdříve řekne a pak dostanou návod a pak si to i vyzkouší.

10. Je možné přizpůsobit podmínky potřebám a úrovni účastníků?

Určitě ano, to pro nás není problém.

11. Obsahují Vaše zájmové a vzdělávací aktivity pro dospělé možnost zpětné vazby či evaluace a je pro Vás důležitá a přínosná?

To se snažíme, ale ne všichni nám to vyplňují ty dotazníky. Děláme to a snažíme se to zavádět, není to tam pořád. Ale pro nás je ta zpětná vazba tím, že zase přijdou na další kurz. Máme skupinku lidí, že jsme jim v září nabídli něco a zase se vrátili ti samí už po 4 té, takže to je pro nás vlastně zpětná vazba.

12. Za jakým účelem nebo s jakým cílem veřejnost vyhledává konkrétní zájmové aktivity?

Aby se něco naučili a aby nebyli doma třeba hlavně přes zimu, kdy jsou dlouhé večery. Takže oni přijdou, asi v paneláku nemají až tak co dělat. Aby se něco dozvěděli, ale najdou tady i kamarády nebo lidi se stejným zájmem.

13. Navštěvují Vaše vzdělávací a zájmové akce spíše ženy nebo muži?

Asi ženy spíše.

7.5.4 Městská knihovna

Zde se strukturovaného rozhovoru zúčastnila vedoucí městské knihovny Soňa Holoubková.

1. Jak dlouho a v jaké oblasti zájmového vzdělávání dospělých působíte?

Od roku 2004, tedy působím 8 let v oblasti informačních technologií. Poskytujeme bibliografické informační služby.

2. Na co při výběru zájmových aktivit a akcí kladete největší důraz?

My se snažíme ty lidi něčím zaujmout, aby je to přitáhlo. Potřebujeme aspoň nějakou jistotu, že to přitáhne účast lidí. Myslíme si, že tohle bude lidi zajímat, tak na to uděláme přednášku. Musí ta akce být smysluplná, aby je to zajímalo a aby mělo účast. Důležitá je smysluplnost, a aby to lidi zajímalo a byla účast. Myslíme si, že je zbytečné dělat akci jen pro akci. Je zde „preakcováno, přeplakátováno“. Byla tady Simona Monyová, byl tady Michal Viewegh. Myslíme si, že to jsou lidi, kteří dokážou zaujmout.

3. Reflektujete nové trendy v oblasti zájmového vzdělávání dospělých, nebo jsou žádané stále stejné zájmové aktivity?

Je pořád zájem o to samé, nic nového nechtějí. Pořád zde máme matky na mateřské dovolené a seniory, tak ani nemáme důvod se angažovat pro něco nového.

4. Jakým způsobem se může dozvědět o zájmových a vzdělávacích aktivitách veřejnost?

Preferujeme menší reklamu, hlavně u počítačových kurzů jak pro seniory, tak pro maminky na mateřské dovolené, protože máme omezený limit, míst v učebně je 6, a je o to velký zájem. Nemáme problém kurz obsadit. Máme své vlastní stránky, takže internet, Uničovský zpravodaj. Případně když máme nějakou větší akci a chceme ji hodně zpropagovat, tak je to Olomoucký deník, Český rozhlas Olomouc, dále plakáty a klasická reklama.

5. Kdo zajišťuje administrativní a obsahovou náplň jednotlivých zájmových aktivit?

Ona je to kolektivní práce, ale ty kurzy zajišťuje pracovník knihovny a obsahovou náplň taktéž, to platí pro kurzy pro dospělé, matky na mateřské dovolené a seniory.

6. Jakým způsobem je zajištěno financování zájmových aktivit, případně kdo se na něm podílí a jak získáváte finanční prostředky?

Většina akcí je zdarma a doufáme, že to bude zdarma i nadále. Pokud se jedná o větší akci, jako například křest knihy, tak to financuje MKZ to znamená město. Město Uničov více méně je nad námi a proplácí nám ty věci. Co se týká placení účastníky, tak si to sami určíme podle druhu akce. My musíme akceptovat, že akce, která nepřitáhne tolik lidí, raději dáme zadarmo anebo za 10 korun. Ale na akci, kde musíme také zaplatit nějaké peníze, tak tam dáme 60 korun.

7. Vypisujete výběrová řízení na pozice lektorů a na co se při výběru zaměřujete?

Nepořádáme až tak odborné zájmové kurzy a aktivity, že bychom k tomu potřebovali odborné lektory. Když tak si někoho pozveme, kdo ví, o čem mluví a ten si pak vše zajistí sám. Jen ho uvedeme a dáme mu prostor. Zajistíme občerstvení, dovoz, odvoz apod. Spíše si pozveme známé osobnosti.

8. Preferujete kolektiv vlastních odborných lektorů nebo oslovujete i externí odborníky?

Nemůžeme, protože na to nemáme právní subjektivitu, jelikož spadáme pod městské kulturní zařízení. To jde úplně mimo nás, my čerpáme z vlastních zdrojů. Každý má svoji pozici určenou. Někdo dělá obsahovou část, někdo administrativní a někdo zase kurzy a zájmové aktivity pro děti, někdo jiný zase zajišťuje aktivity pro dospělé.

9. Jakým způsobem probíhají Vaše zájmové akce (přednášky, besedy, kurzy atd.) pro dospělé?

Je rozdíl, jestli je to kurz pro obyčejné lidi na internetu nebo je to přednáška, beseda, knihovnická akce nebo je to pořad se spisovatelem. Pokud je to kurz na internetu tak to lektor vysvětlí, pak se to vyzkouší, nakonec proběhnou závěrečné zkoušky. Pokus jde o spisovatele, tak se většinou jedná o prezentaci knížky s následnou autogramiádou či prodejem knih. Snažíme se poskytnout zázemí tak, aby pozvaní hosté podali nejlepší výkon a mohli si vše udělat po svém. Snažíme se co nejvíce přizpůsobit jejich potřebám.

10. Je možné přizpůsobit podmínky potřebám a úrovni účastníků?

Samozřejmě se přizpůsobíme. Hlavně v technickém zázemí.

11. Obsahují Vaše zájmové a vzdělávací aktivity pro dospělé možnost zpětné vazby či evaluace a je pro Vás důležitá a přínosná?

Ne. My sami sebe netestujeme. Sami poznáme zpětnou vazbu.

12. Za jakým účelem nebo s jakým cílem veřejnost vyhledává konkrétní zájmové aktivity?

Sebevzdělání.

13. Navštěvují Vaše vzdělávací a zájmové akce spíše ženy nebo muži?

Spíše ženy. Muži se méně věnují oblasti čtení. Mladší muži vůbec ne. Spíše studenti gymnázia, ženy často chodí na besedy.

7.5.5 Jazyková škola Uničov

Vedoucí uničovské jazykové školy je Hana Bednářová, která poskytla odpovědi pro strukturovaný rozhovor.

1. Jak dlouho a v jaké oblasti zájmového vzdělávání dospělých působíte?

9 let se zabývám výukou angličtiny dětí i dospělých a stejně dlouhou dobu organizuji jazykové kurzy všech světových jazyků.

2. Na co při výběru zájmových aktivit a akcí kladete největší důraz?

Vzhledem k tomu, že jsem soukromá jazyková škola tak na potřeby, přání klientů.

3. Reflektujete nové trendy v oblasti zájmového vzdělávání dospělých, nebo jsou žádané stále stejné zájmové aktivity?

V oblasti jazyků je trend ke konverzacím s rodilým mluvčím, obchodní angličtině ale jinak je poptávka stabilní.

4. Jakým způsobem se může dozvědět o zájmových a vzdělávacích aktivitách veřejnost?

Www prezentace, inzerce, doporučení stávajících či minulých studentů a kontakty.

5. Kdo zajišťuje administrativní a obsahovou náplň jednotlivých zájmových aktivit?

Jednotliví lektori výuku, přípravu, já organizaci.

6. Jakým způsobem je zajištěno financování zájmových aktivit, případně kdo se na něm podílí a jak získáváte finanční prostředky?

Kurzy jsou plně hrazeny studenty- klienty.

7. Vypisujete výběrová řízení na pozice lektorů a na co se při výběru zaměřujete?

Ano, výběrová řízení vypisujeme vždy.

8. Preferujete kolektiv vlastních odborných lektorů nebo oslovujete i externí odborníky?

Vesmíš absolventi vysoké školy daného oboru pracující na živnostenský list nebo studenti pracující na dohodu o provedení práce.

9. Jakým způsobem probíhají Vaše zájmové akce (přednášky, besedy, kurzy atd.) pro dospělé?

To je individuální, dle potřeb klientů.

10. Je možné přizpůsobit podmínky potřebám a úrovni účastníků?

Je to nutné a důležité.

11. Obsahují Vaše zájmové a vzdělávací aktivity pro dospělé možnost zpětné vazby či evaluace a je pro Vás důležitá a přínosná?

Samozřejmě, nezbytná.

12. Za jakým účelem nebo s jakým cílem veřejnost vyhledává konkrétní zájmové aktivity?

Naučit se cizí jazyk, doučit, vylepšit školní prospěch při doučování, zlepšit či udržet pracovní pozici u zaměstnaných, ucházet se o zaměstnání, splnit požadavky na práci či školu. Dále dorozumět se ve světě při soukromých i pracovních cestách, rozumně textu, filmu, hudbě v cizím jazyce atd.

13. Navštěvují Vaše vzdělávací a zájmové akce spíše ženy nebo muži?

Jednoznačně spíše ženy.

8 ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ

Všichni oslovení respondenti jsou ve funkci ředitele instituce, popřípadě zástupce ředitele. V oblasti zájmového vzdělávání dospělých se respondenti pohybují v rozmezí 8 – 22 let. Působí tak na poli zájmového vzdělávání dlouhodobě, přičemž se danému oboru věnují aktivně a plně profesionálně. Každý z respondentů se profiluje na konkrétní oblast zájmového vzdělávání ve svém oboru.

Důraz je kladen na úroveň, pestrost a kvalitu nabízených kurzů, i lektorů. Také je pro ně důležité vyvolání zájmu lidí o různé vzdělávací kurzy, aby tak byly pořádané lekce, besedy či přednášky smysluplné. Zároveň berou ohled na přání klientů, tedy na požadavky a potřeby vzhledem k obsahové náplni kurzů. Také se snaží, aby v nabídce zájmových kurzů bylo něco, co ještě není zavedené.

Instituce se zajímají o aktuální a nové trendy, novinky. Stále sledují vývoj v dané oblasti zájmového vzdělávání a snaží se přizpůsobit poptávce. Inspiraci čerpají jak ze zájmových vzdělávacích nebo kulturních zařízení jiných měst, tak i ze zahraničních trendů, které jsou v současnosti žádané a oblíbené. Zároveň však existují v každé instituci stále oblíbené kurzy a přednášky. Některé oblasti v zájmovém vzdělávání se vracejí v nepravidelných cyklech.

Například Vila Tereza reflektuje vzestup rukodělné činnosti (výroba šperků a drátování), v jazykové škole to je business english a konverzace s rodilým mluvčím. Městské kulturní zařízení pak podporuje Univerzitu třetího věku pod záštitou České zemědělské univerzity v Praze, prostřednictvím e-learningu.¹⁰⁹

Na administrativní, obsahové náplni a na realizaci se většinou podílí kolektivně, kdy každý plní svou část úkolu. Individuální nápady, které schválí vedoucí osoba, se rozvíjejí v týmové práci, přičemž se každý soustředí na svou profesní oblast.

Výběrová řízení lektorů nejsou vypisována. Respondenti spíše dávají přednost osobním kladným referencím samotných klientů a účastníků kurzů a jejich doporučení. Práci lektorů sledují delší dobu, než je osloví. Mnohdy jsou zohledněny vlastní zkušenosti s potenciálními lektory, se kterými se již delší dobu znají.

¹⁰⁹ Univerzita třetího věku. *E-senior* [online]. c2011. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: <http://www.e-senior.cz/www/virtualni-univerzita-tretiho-veku>

V případě Domu dětí a mládeže lektory také přijímají z řad dlouhodobých účastníků zájmových kurzů. Výběrová řízení pořádají pouze v případě odborných pedagogů. Výběrové řízení potom vypisuje pouze jazyková škola. Většinou v pozici lektora najdou uplatnění absolventi vysokých škol daného oboru, případně studující.

V institucích je obecně preferován především stálý okruh lektorů. Vůči možnosti externích odborníků sice nejsou vyhrazeni, avšak externisté zaujímají menší procento vzhledem ke stálé skupině lektorů. Naopak ve Vile Tereze je poměr obrácený a větší procento lektorů jsou externisté.

Všechny aktivity zájmového vzdělávání dospělých jsou hrazeny z poplatků klientů a účastníků jednotlivých kurzů. Vybrané instituce tak mají své kurzy plně zpoplatněny a není uplatňována žádná grantová politika.

Městské kulturní zařízení se jako jediné snaží uplatňovat grantovou politiku, která je ale přiznána minimálně. Sponzorské dary jsou zde zastoupeny pouze marginálně.

Zájmové vzdělávací aktivity probíhají plně v režii lektora. Mohou mít formu přednášky, přednáškového cyklu, besedy, semináře, filmového fóra, zájmového kroužku, kurzu, soustředění, názorné ukázky nebo kulturního vystoupení. Může také probíhat prostřednictvím vyzkoušení nabytých dovedností a znalostí v praxi. Centrum Kruh také pořádá kromě kurzů a seminářů i několika denní pobytová soustředění.

Zájmové vzdělávací aktivity jsou flexibilní vůči potřebám účastníků a berou ohled na jejich úroveň. Pouze Centrum Kruh nabízí standardizované lekce různých úrovní a klient si musí zvolit sám, kterého kurzu se zúčastní.

Evaluační či zpětná vazba nemá žádnou formální podobu. Nejsou zde totiž žádné erudované výpovědní hodnoty a tedy i relevantní zpětná vazba, která by zkvalitňovala náplň kurzů. Pokud mají účastníci zájmových vzdělávacích kurzů nějaké připomínky, výhrady nebo naopak požadavky, řeší se obvykle přímo během kurzů s lektory.

Veřejnost je informována tradičně pomocí letáků, plakátů, či oznámení v místních veřejných sdělovacích prostředcích. Městské kulturní zařízení navíc využívá sms zprávy nebo informativní emaily. Také prostřednictvím Facebooku je možné okamžitě informovat veřejnost o novinkách či nabídce zájmových kurzů. Každá instituce má vlastní internetové stránky, kde informuje o aktuálním dění.

Centrum Kruh se však výhradně orientuje na kladné osobní reference svých klientů a účastníků kurzů. Také je pro ně důležitá dobrá pověst a kvalita kurzů, díky níž má kladné reference a klient rád doporučí lekce svým známým.

Knihovna potom dává přednost spíše nárazovým akcím než dlouhodobé reklamě. Inzerují v Uničovském zpravodaji, Olomouckém deníku, Českém rozhlase Olomouc, ale využívají také letáků či plakátů.

Lidé vyhledávají zájmové vzdělávací akce pro dospělé většinou za účelem získávání informací, rozšíření obzoru v oblasti, která je zajímavá. Také zájmové aktivity vyhledávají pro vlastní potřeby, ale i při řešení osobních problémů. Primárně jde o sebevzdělávání a příjemné trávení volného času. Relevantní aspekt je zde také setkávání se s lidmi, kteří mají podobné zájmy a koníčky.

Zájmového vzdělávání dospělých se účastní ženy i muži, avšak jednoznačně převažuje účast žen. Muži vyhledávají spíše tematicky vyhraněné a specificky zaměřené kluby, které se věnují například sportovním aktivitám (hokej, šipky, rybolov).

9 SHRNOTÍ

Cílem práce bylo zmapovat oblast zájmového vzdělávání dospělých v Uničově za účelem systematizace a následné analýzy nashromážděných dat. Rovněž bylo cílem podat charakteristiku záměrně vybraných zájmových vzdělávacích institucí pro dospělé v Uničově a posoudit pozitivní případně negativní aspekty v této oblasti.

Na základě teoretického podkladu a v kontextu stanoveného výzkumného problému zájmového vzdělávání dospělých v Uničově bylo možné analyzovat a zhodnotit další možný vývoj této oblasti v Uničově a také doplnění možných nedostatků. Prostřednictvím analýzy dosažených výsledků následuje zhodnocení významu a perspektivy vývoje zájmového vzdělávání dospělých v Uničově a jeho mikroregionu.

V rámci výzkumného šetření bylo popsáno prostředí, ve kterém bylo realizováno šetření a byl podán kompletní výčet zájmových vzdělávacích institucí a organizací pro dospělé v Uničově. Z tohoto celku pak byly vybrány zájmové vzdělávací instituce pro dospělé, které se této oblasti věnovali v největší míře. Zároveň byly také vybrány vzhledem k širokému záběru nabídky zájmových aktivit pro dospělé. Rozhodujícím aspektem zde byla rovněž oblíbenost, zajímavost a zejména dlouholetá tradice, s níž v Uničově v dané oblasti působí. Následně byly zvoleny vhodné metody pro analýzu nashromážděných dat a byl definován výzkumný cíl, problém a výzkumná otázka, z čehož pak byly vyvozeny relevantní výsledky.

Práce se zakládala především na sběru a analýze shromážděných informací z dostupných materiálů a zdrojů. Zásadní roli zde přitom zastával strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami, který byl pokládán zodpovědným vedoucím osobám ve zvolených zájmových institucích. Na základě jejich zkušeností a dlouholeté praxe v jejich profesním oboru pak byly zajištěny podstatné i doplňující informace, které byly zpracovány do výsledné analýzy problematiky zájmového vzdělávání pro dospělé v Uničově.

Prostřednictvím zjištěných dat výzkumného šetření tak bylo dosaženo požadovaných výsledků. Bylo tak zjištěno, že Uničov se drží na svém běžném standardu, ale přitom je zde evidentní snaha program zájmových vzdělávacích aktivit a akcí obohacovat o nové prvky a zajímavé aspekty, například v podobě pořádání besed s populárními osobnostmi a umělci organizované Městským kulturním zařízením a Městskou knihovnou. Zajímavá a výjimečná je v Uničově především Mladá kamera, která má celostátní charakter a poskytuje příležitost pro mladé filmové tvůrce se realizovat v oboru, který je zajímavá

a baví. Podstatným novým prvkom je rovněž Univerzita třetího věku, nebo rozsáhlá programová nabídka v oblasti alternativní medicíny centra Kruh.

Je tedy zřejmé, že zájmové vzdělávání v Uničově stále plní funkci volnočasových aktivit, ale je možné zaznamenat i mírný posun k profesnímu využití v podobě jazykové školy nebo i maserských kurzů v centru Kruh. Zájmové organizace pro vzdělávání dospělých v Uničově tedy reflektují nové trendy v oblasti zájmového vzdělávání. Snaží se o zajímavou a pestrnou nabídku široké škály zájmových aktivit. Pozitivní je zejména široká a variabilní nabídka zájmových vzdělávacích akcí pro dospělé. Vzdělávací akce přitom vedou profesionální lektori s dlouholetou praxí a je dbáno na vysokou kvalitu nabízených aktivit a programu, ale také kvality lektorů. Posun lze spatřit i ve sportovních organizacích, kde se snaží držet krok s novými populárními sportovními aktivitami, jako je například spinning nebo zumba. Pozadu nezůstává ani narůstající poptávka po kulturních akcích v podobě Uničovského kulturního léta, které zahrnuje nejen velké množství koncertů skrze široké hudební spektrum, ale patří sem i přednáškové akce a prezentace na zajímavá témata. Zvýšený zájem se vyskytuje i v oblasti zájmových vzdělávacích akcí, které se zabývají bohatou historií města Uničova.

Zájmové vzdělávací akce jsou tvořeny a vedeny samotnými lektory, kteří jsou také flexibilní vzhledem k potřebám účastníků. Účastníci mohou mít věcné připomínky k obsahové náplni, avšak také záleží na výběru konkrétního kurzu přímo zájemcem. Samotná organizační a administrativní funkce pak spočívá na vedení dané instituce. Zájmové vzdělávací programy pro dospělé jsou plně zpoplatněny, z čehož jsou kurzy a další aktivity také financovány.

Zájmové vzdělávací instituce pro dospělé v Uničově informují veřejnost a zájemce o své činnosti, o aktuálním programu a chystaných akcích prostřednictvím propagačního materiálu, ale také pomocí místních médií, internetových stránek a sociálních sítí.

Zájmové vzdělávací aktivity dospělých jsou navštěvovány zejména z důvodu sebevzdělávání, získávání informací a příjemného trávení volného času s podobně zaměřenými lidmi. Nejvíce tyto zájmové kurzy pro dospělé navštěvují ženy.

Uničov poskytuje v oblasti zájmového vzdělávání dospělých rozmanitý okruh nabídky zájmových vzdělávacích aktivit (přednášky, přednáškové cykly a semináře, filmové fórum, besedy, kurzy, zájmové kroužky, kulturní vystoupení či soustředění).

Ve srovnání s ostatními městy, je zde však absence spolku pro ochotnické divadlo. Negativní důsledky zájmového vzdělávání dospělých v Uničovském mikroregionu nejsou shledány. Ze zajištěných dat a výsledné analýzy tak lze vyvodit, že zájmové vzdělávání dospělých v Uničově se bude stále ubírat dosavadním směrem. Ze stavu současné situace lze ale předpokládat, že se bude rovněž zajímat o nové směry v dané oblasti a nabídka zájmových vzdělávacích aktivit tak bude nabývat na významu.

ZÁVĚR

Ústředním motivem bakalářské práce je problematika zájmového vzdělávání dospělých v Uničově. Záměrem a cílem bakalářské práce bylo analyzovat teoretickou základnu samotného pojmu zájmové vzdělávání dospělých, podat ucelený výklad této problematiky a následně ji aplikovat v empirické části této práce.

Teoretická část se věnuje zájmovému vzdělávání dospělých, vymezení základní terminologie a pojednává o tom, jakým způsobem je zájmové vzdělání chápáno v rámci celoživotního učení. Ukazuje, že zájmové vzdělávání dospělých je v souladu s mnohostí různých individuálních potřeb, zájmů a formování osobnosti. Je tak velmi důležité pro seberealizaci člověka a zdokonalování se v tom, co jej zajímá. Bakalářská práce také nezapomíná na legislativní stránku zájmového vzdělávání dospělých v České republice, která stále ještě není ukotvena.

Empirická část se pak zaměřuje na oblast zájmového vzdělávání dospělých v Uničově a analyzuje nashromážděné informace a zdroje spolu se strukturovanými rozhovory, které zachycují v jednotlivých bodech různé aspekty zájmových vzdělávacích aktivit, které ve městě probíhají. Z rozhovorů je potom vyvozen závěr skrze vybrané instituce a akce zájmového vzdělávání dospělých v Uničově. Rozhovory jsou ve svém výsledku doplněny o různá specifika či odlišnosti, které se v rozhovorech vyskytují, aby bylo možné podat ucelený pohled. Jde tedy především o uspořádání a zpřehlednění nashromážděných informací a nalezení společných prvků, které se vyskytují u vybraných zájmových vzdělávacích institucí pro dospělé v Uničově, ale zároveň zahrnují i odlišnosti nebo provázanost mezi jednotlivými aspekty.

V Uničově lze nalézt velké množství institucí a organizací, které se zabývají zájmovým vzděláváním dospělých. Lidé tak mají široké možnosti, v čem se mohou realizovat, kde se setkávat s přáteli, sdílet společné zájmy a příjemně strávit svůj volný čas. Uničov si zachovává své oblíbené, stálé aktivity a akce zájmového vzdělávání dospělých, ale přitom se neustále rozrůstá o nové oblasti zájmu, reaguje na poptávku a reflektuje nové trendy. Zájmové vzdělávací akce pro dospělé nabývají všeobecně čím dál větší význam. Je tedy možné v budoucnu očekávat další nárůst a rozvoj v této oblasti i v Uničově.

SEZNAM LITERATURY

1. BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky 1*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1355-8.
2. BENEŠ, M. *Andragogika*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2580-2.
3. BOČKOVÁ, V. *Vzdělávání – průvodní jev života*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0441-9.
4. CZESANÁ V., KOFROŇOVÁ, O., VYMAZAL, J. *Vybrané faktory rozdílů v účasti na dalším vzdělávání*. Praha: NFV, 2006. ISSN 1801-5476.
5. ČIHÁKOVÁ, H. Identifikace, hodnocení a uznávání neformálního vzdělávání a informálního učení. *Technické aktuality a metodické rozhledy pro střední technické vzdělávání*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2005. ISSN 0139-8555.
6. CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-2471369-4.
7. KADLECOVÁ, K., LAMPER, I. (eds.) *Vzdělání na doživotí. Další vzdělávání dospělých v Praze, jeho cíle perspektivy a metody*. Praha: Respekt institut, 2008. ISBN 978-80-904153-0-0.
8. KNOTOVÁ, D. Neformální zájmové vzdělávání dospělých ve volném čase. *Studia Paedagogica. Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISSN 80-210-4143-9.
9. KREJČÍŘOVÁ, D., LANGMAJER, J. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
10. LANGER, A., HORÁK, J. a kol. *Tak krásný je Uničov*. Uničov: Město Uničov, 2000. ISBN 80-238-5557-3.
11. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Strategie celoživotního učení ČR*. Praha: MŠMT, 2007. ISBN 978-80-254-2218-2.
12. MRHAČ, J. Celoživotní vzdělávání a učení – významný princip české výchovně vzdělávací soustavy. *Sborník prací Pedagogické fakulty Ostravské univerzity*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1998. ISBN 80-7042-170-3.
13. NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7.
14. PALÁN, Z. *Lidské zdroje. Výkladový slovník*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0950-7.

15. PALÁN, Z. *Výkladový slovník vzdělávání dospělých*. Praha: Dafa, 1997.
ISBN 80-902232-1-4.
16. PALÁN, Z., RÝZNAR, L. *Vzdělávání dospělých a Evropa*. Hradec Králové:
Gaudeamus, 2000. ISBN 80-7041-879-6.
17. PALÁN, Z. *Základy andagogiky*. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2003.
ISBN 80-86723-03-8.
18. PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Ko
menského, 2008. ISBN 978-80-86723-58-7.
19. RABUŠICOVÁ, M., RABUŠIC, L. *Učíme se po celý život? O vzdělávání dospělých
v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4779-2.
20. ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009.
ISBN 978-80-7367-551-6.
21. ŠERÁK, M., DVOŘÁKOVÁ, M. *Kapitoly z teorie a praxe vzdělávání dospělých*.
Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2009. ISBN 978-80-213-2001-7.
22. VYHNÁNKOVÁ, K. *Vzdělávání dospělých v České republice a Evropské unii*. Praha:
UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO, 2007. ISBN 978-80-86723-46-4.
23. VYMAZAL, J. *Mimoškolská výchova a vzdělávání dospělých a její institucionální
systém v ČR*. Praha: SPN, 1990. ISBN 80-7066-104-6.

INTERNETOVÉ ZDROJE

1. Albík z Uničova. *Wikipedia* [online]. c2012. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Alb%C3%ADk_z_Uni%C4%8Dova
2. *Centrum uznávání a celoživotního učení / Projekt UNIV* [online]. [cit. 2011-6-26].
Dostupné z: <http://www.cucu.cz/>
3. Česko – anglický slovník odborného vzdělávání. *Zpravodaj V/2007* [online]. c2007,
[cit. 2011-6-26]. Dostupné z: http://www.nuov.cz/uploads/Knihovna/Cesko_anglicky_slovník_odborneho_vzdelavani.pdf
4. *Dům dětí a mládeže Vila Tereza Uničov*. [online]. c2012. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z:
<http://www.ddm-unicov.cz/index.php?nid=6835&lid=CZ&oid=1128408>
5. *Jazyková škola*. [online]. c2012. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z:
<http://www.jazykyunicov.cz/>
6. *Klub rekreačního sportu Uničov*. [online]. c2012. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z:
<http://www.krs-unicov.cz/stranky/uvodni-strana/>
7. Koncepce dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků školských zařízení pro zájmové vzdělávání. *Věstník MŠMT ČR* [online]. 2002, roč. 58, č.9, s. 41-52.
[cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/2002-9>
8. Matoušková Z., Žáčková, Z. *Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání. Angažovanost podniků ve vzdělávání zaměstnanců*. [online]. 2008, Praha: NVF
[cit. 2011-6-26]. ISSN 1801–5476. Dostupné z: <http://www.nvf.cz/wp-3-2008-angazovanost-podniku-ve-vzdelavani-zamestnancu>
9. *Městská knihovna Uničov*. [online]. c2012. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z:
<http://www.knihovnaunicov.cz/>
10. *Městské kulturní zařízení Uničov*. [online]. c2012. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z:
<http://www.mkzunicov.cz/>
11. *Mikroregion Uničovsko* [online]. c2012. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z:
<http://unicovsko.cz/mikroregion/>
12. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Strategie celoživotního učení ČR*. [online]. c2007. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z:
http://www.msmt.cz/uploads/Zalezitosti_EU/strategie_2007_CZ_web_jednostrany.pdf
13. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Národní program vzdělávání v České republice: Bílá kniha* [online]. 2001, Praha: MŠMT, [cit. 2011-6-26].

- Dostupné z: <http://www.msmt.cz/bila-kniha/narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-bila-kniha-2001>
14. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Statut Rady MŠMT pro zájmové vzdělávání. *Věstník MŠMT ČR* [online]. 2002, roč. 58, č.7, s. 11-12. [cit. 2011-6-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/2002-7>
15. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Zákon o ověřování a uznávání výsledku dalšího vzdělávání* [online]. c2006. [cit. 2011-6-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/zakon-c-179-2006-sb-o-overovani-a-uznavani-vysledku-dalsiho-vzdelavani>
16. *Mladá kamera*. [online]. c2012. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.mladakamera.cvu.cz/>
17. *Mladá kamera. Filmdat* [online]. c2012. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: <http://www.filmdat.cz/souteze.php?detail=284>
18. *Mladá kamera. Uničov* [online]. c2012. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Uni%C4%8Dov#Sv.C3.A1tek_voskov.C3.A9_sv.C3.ADce
19. *Muzeum u Vodní branky*. [online]. c2012. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.strednimorava-tourism.cz/cil/muzeum-u-vodni-branky>
20. *Oficiální stránky města Uničov*. [online]. c2012. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.unicov.cz/index.asp>
21. *Památky ve městě* [online]. c 2007. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: <http://www.unicov.cz/kulturni-pametihodnosti/d-1831/p1=1495>
22. *Proměna škol v centra celoživotního vzdělání* [online]. c2012. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.univcz.cz/>
23. *Propozice. Mladá kamera. Filmdat* [online]. c2012. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: <http://www.filmdat.cz/souteze.php?detail=284&propozice>
24. *Smíšený pěvecký sbor v Uničově*. [online]. c2012. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://smisenysborunicov.webnode.cz/>
25. *Stručná historie města* [online]. c2007. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: <http://www.unicov.cz/strucna-historie-mesta/d-1830/p1=1427>
26. *Šatlava. Městské kulturní zařízení Uničov* [online]. c 2005. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: <http://www.mkzunicov.cz/index.php?page=satlava>
27. Šerák, M. Futura: Zájmové vzdělávání dospělých *Respekt institut pro rozvoj občanské společnosti* [online]. c2008. [cit. 2011-6-26]. Dostupné z:

<http://www.respektinstitut.cz/clanek-futura-zajmove-vzdelavani-dospelych/>

28. Uničov. *Wikipedie* [online]. c2012. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Uni%C4%8Dov>

29. Univerzita třetího věku. *E-senior* [online]. c2011. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z:

<http://www.e-senior.cz/www/virtualni-univerzita-tretiho-veku>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Věra Mořická
Katedra nebo ústav:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Iveta Bednaříková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Zájmové vzdělávání dospělých v Uničově
Název v angličtině:	Leisure adult education in Uničov
Anotace práce:	Bakalářská práce se věnuje problematice zájmového vzdělávání dospělých v Uničově. Rozebírá teoretickou základnu, do které je zájmové vzdělávání dospělých v České republice zasazeno v kontextu celoživotního vzdělávání, pojednává o legislativním rámci a současném stavu zájmového vzdělávání v České republice. Empirická část bakalářské práce se zabývá zájmovým vzděláváním dospělých v Uničově spolu s vybranými institucemi v dané oblasti. V rámci výzkumného šetření je pomocí relevantních metod objasněna oblast zájmového vzdělávání dospělých v Uničově. Na základě výzkumného šetření jsou vyhodnoceny a utříděny zjištěné skutečnosti na poli zájmového vzdělávání dospělých v Uničově.
Klíčová slova:	vzdělávání dospělých, celoživotní učení, neformální vzdělávání, informální učení, zájmové vzdělávání dospělých
Anotace v angličtině:	This Bachelor thesis deals with the topic of interest in adult education Uničov. It discusses the theoretical base which is an leisure adult education in the Czech Republic nestled in the context of lifelong learning, also deals with the legislative framework and current state of leisure adult education in the Czech Republic. The empirical part of the bachelor thesis deals with special interest in leisure adult education in Uničov along with selected institutions in the area. The survey research is using relevant methods to clarify the area of leisure adult education in Uničov. Based on research are evaluated and collated findings of interest in the field of leisure adult education in Uničov.
Klíčová slova v angličtině:	adult aducation, lifelong learning, non-formal adult education, informal learning, leisure adult education

Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	76
Jazyk práce:	český